

BEHEERSPLAN ONROEREND ERFGOED

Betreft:

Districtshuis Merksem

Ligging:

Burgemeester Jozef Nolfplein 1 - 2170 Merksem

Beschermingsbesluit:

Beschermd monument volgens het Ministerieel besluit houdende bescherming als monument, stads- en dorpsgezicht, dd. 26.04.2011

Beheersplan opgemaakt door:

Architectenbureau Vanhecke & Suls bvba
Schoonselstraat 5
2610 Wilrijk

Opdrachtgever:

Stad Antwerpen
Grote Markt 1
2000 Antwerpen

Dossiernummer stad Antwerpen:

P08591

Datum ter goedkeuring ingediend:

22.11.2016

BEHEERSPLAN

00_INLEIDING	3
00.1_VOORAFGAANDE TOELICHTING	
00.2_OPBOUW VAN HET BEHEERSPLAN	
01_IDENTIFICATIE EN AFBAKENING VAN HET BEOOGDE GEBIED	6
01.1_BENAMING	
01.2_ADRES	
01.3_KADASTER	
01.4_BESCHERMING EN INVENTARIS	
01.5_EIGENDOM	
01.6_FOTOREPORTAGE	
01.7_BESTEMMING_GEWESTPLAN	
01.8_BESTEMMING_ANDERE BELEIDSPANNEN	
02_HISTORISCHE NOTA	17
02.1_INLEIDING	
02.2_BOUWGESCHIEDENIS	
02.2.1_BOUWKUNDIGE ELEMENTEN	
02.2.2_LANDSCHAPPELIJKE ELEMENTEN	
02.2.3_ARCHEOLOGISCHE ELEMENTEN	
03_INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN - HUIDIGE TOESTAND	25
03.1_ALGEMENE BESCHRIJVING/TYPERING EN RUIMTELIJKE CONTEXT	
03.2_BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE ELEMENTEN VOOR BOUWKUNDIG ERFGOED	
03.2.1_OPMETINGSPLANNEN VAN BESTAANDE TOESTAND	
03.2.2_INVENTARIS EXTERIEURELEMENTEN	
03.2.3_INVENTARIS HISTORISCH INTERIEUR	
03.2.4_DIAGNOSENOTA	
03.2.4.A_SCHADEPLANNEN	
03.2.4.B_SCHADEBEELD	
03.3_BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE ELEMENTEN VOOR LANDSCHAPPELIJK ERFGOED	
03.4_BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE ELEMENTEN VOOR ARCHEOLOGISCH ERFGOED	
04_BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN	36
05_VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER	41
05.1_HOOFDDOELSTELLINGEN	
05.2_NEVENDOELSTELLINGEN	
06_OPSOMMING EN VERANTWOORDING VAN DE BEHEERSMAATREGELEN	46
06.0_INLEIDING	
06.1_INSTANDHOUDINGSWERKEN	
06.2_EENMALIGE MAATREGELEN	
06.3_WEDERKERENDE MAATREGELEN	
07_VOORSTEL VAN OPVOLGING EN EVALUATIE	53
07.1_RAPPORTERING	
08_BIJLAGEN	56

00

INLEIDING

00.1_VOORAFGAANDE DOELSTELLING

Antwerpen telt negen districten. In elk district bevindt zich een waardevol districtshuis. Volgende gebouwen zijn beschermd als onroerend erfgoed: districtshuis Borgerhout, **districtshuis Merksem**, districtshuis Ekeren, districtshuis Wilrijk, districtshuis Hoboken en zaal Harmonie die herbestemd zal worden tot districtshuis Antwerpen.

Het unieke cultuurhistorische belang van deze gebouwen als beschermde monumenten maakt dat deze gebouwen zonder meer deel uitmaken van het collectief geheugen en elk op hun manier exceptionele iconen zijn in het architectuurlandschap. Omwille van hun uitstraling zijn deze gebouwen, allemaal vrijstaande instituten, duidelijk herkenbaar voor de burger.

Deze gebouwen hebben een symbolische waarde en zijn een herkenningspunt in het stedelijk weefsel voor de bewoners van het district. Door de uitzonderlijke erfgoedwaarde van deze gebouwen wil het beleid inzetten op het behoud en de valorisatie van dit waardevol stedelijk patrimonium.

Uit het bestuursakkoord 2013-2018 van de stad Antwerpen komt naar voor dat het huidige beleid, naast de conservatie van deze gebouwen als beschermd erfgoed en de versterking van hun huidige (of toekomstige) functie als districtshuizen voor de burger, ook belang hecht aan de uniforme aanpak in concept van dienstverlening tot de burger doch architecturaal op maat van het monument, onder andere voor wat betreft de publieke toegankelijkheid, de leesbaarheid en de klantgerichtheid.

De stad Antwerpen wil nu inzetten op ook een maximale samenhang tussen deze instituten, stadsbreed over de verschillende districten heen. Dit vertaalt zich in een visie die in eerste instantie uitgaat van geïntegreerd vastgoedbeheer en die zowel de bouwfysische optimalisatie als de publieke ontsluiting van deze gebouwen wil garanderen.

Om dit waardevolle patrimonium maximaal te ontsluiten en open te stellen voor zijn burgers, ligt het in de ambitie van het stadsbestuur om deze gebouwen grondig te restaureren en waar nodig aan te passen aan de hedendaagse normen en comforteisen.

De gebouwen zijn beschermd als monument. Dat heeft gevolgen voor het beheer ervan: zo dienen de goederen in situ bewaard te blijven, de eigenaar is verplicht ze in goede staat te bewaren, ze te vrijwaren voor beschadiging en vernieling en alle werken te verrichten die noodzakelijk zijn voor de instandhouding en het onderhoud ervan.

Alle aanwezige waardevolle elementen/structuren/kenmerken die de identiteit van het gebouwencomplex uitmaken en de erfgoedwaarden ervan vertegenwoordigen gelden als leidraad voor het verdere beheer en dienen met de gepaste zorg gerespecteerd en behandeld te worden. Het dient vermeden te worden dat er in de toekomst ingrepen/verbouwingen/aanpassingen/herstellingen gebeuren die onoordeelkundig en dus onherroepelijk zijn met als gevolg een nefast verlies voor de architecturale en artistieke kwaliteit van het oorspronkelijke totaalconcept.

Latere ingrepen die de gaaf bewaarde oorspronkelijke architectuur alsook de binnenaankleding- en inrichting al te zeer structureel aantasten zonder enige intrinsieke kwaliteit toe te voegen, zijn niet toelaatbaar.

Specifiek voor **het districtshuis Merksem** stelde het stadsbestuur een restauratiearchitect aan voor de opmaak van een restauratiedossier. De werken situeren zich in hoofdzaak aan de buitenschil (de restauratie van natuursteengevels, balkons, kroonlijsten en origineel buitenschrijnwerk), teneinde een hedendaags binnenklimaat te garanderen. De restauratie van de waardevolle interieurinrichting en –aankleding is mee opgenomen in het restauratiedossier om een maximale ontsluiting voor publiek door multifunctioneel gebruik te bewerkstelligen.

Het stadsbestuur wenst de uitvoering van de restauratiewerkzaamheden zo spoedig mogelijk op te starten en het overgrote deel van de werken tijdens deze legislatuur uit te voeren. Het stadsbestuur meent dat het masterplan met zijn verschillende deelprojecten voldoet aan de vier criteria zoals vermeld in artikel 11.4.2 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 om een beroep te kunnen doen op een meerjarenpremieovereenkomst.

Het hoofddoel van dit beheersplan is een omvattende beheersvisie te creëren voor het monument. Het betreft hier een als monument beschermd gebouw. Het is van groot belang dat de visie rekening houdt met alle aanwezige erfgoedvormen. Ze dient een standpunt in te nemen over de ambities van het gebouw op lange termijn.

De voorgeschreven maatregelen mogen niet tegenstrijdig zijn met de formuleringen van andere beleidsplannen. Ze moeten deze daarentegen op positieve wijze aanvullen en versterken. Bij de opmaak van het plan wordt bovendien rekening gehouden met reeds eerder geplande en/of opgestarte beheer- of onderhoudswerkzaamheden en wordt ook maximaal gebruik gemaakt van reeds uitgevoerde studies, opmetingsplannen en onderzoeken.

De voorgestelde maatregelen in dit plan zijn gebaseerd op de erfgoedwaarden toegekend aan het gebouw. Deze waarden worden afgeleid uit de inventarisatie van de erfgoedelementen en de historische nota. De waardestelling vormt aldus een belangrijk onderdeel van het beheersplan en is ook een doel op zich.

Het districtshuis van Merksem is beschermd als monument. Dat heeft gevolgen voor het beheer ervan: zo dienen de goederen in situ bewaard te blijven, de eigenaar is verplicht ze in goede staat te bewaren, ze te vrijwaren voor beschadiging en vernieling en alle werken te verrichten die noodzakelijk zijn voor de instandhouding en het onderhoud ervan.

Het uniek cultuurhistorisch belang van de districtshuizen als beschermd monument maken de gebouwen op zich in hun huidige vorm unieke iconen in het architectuurlandschap. De inplanting van de districtshuizen verhoogt niet enkel de uitstraling ervan, maar kan ook een hefboom vormen voor de opwaardering van de omliggende omgeving.

De districtshuizen worden gekenmerkt door hun unieke uitstraling, hun positie als vrijstaand instituut. De slechte staat van het exterieur en/of het interieur ten gevolge van betonrot, loszittend pleisterwerk, verouderde technieken,... leidt momenteel tot een bemoeilijkt onderhoud dat zich in de toekomst verder zal manifesteren in verval. De volledige restauratie van de districtshuizen (veiligheid, exterieur, interieur), weliswaar in verschillende fasen, zorgt voor een maximale heropleving van de monumenten in hun huidige en toekomstig landschap in de stad.

Het ontwerp wil een logische en heldere invulling van het programma bieden, rekening houdend met het programma van eisen en de doelstellingen van de stad met betrekking tot haar dienstverlening. Het is de ambitie van de stad Antwerpen om de lat hoog te leggen voor haar eigen patrimonium en om ook hierin het goede voorbeeld te geven.

Het uitzonderlijke karakter van de districtshuizen en de erfgoedwaarde moet de basis vormen voor de uitzonderlijke restauratie. De inrichting moet een kwalitatief hoge uitstraling hebben. Het moet in relatie staan met zowel zijn omgeving als met de specifieke vormgeving van de site. De restauratievisie houdt rekening met de monumentale waarde van het gebouw zonder comforteisen en de eisen die gepaard gaan met de dienstverlening uit het oog te verliezen. Er worden enkele doelen vooropgesteld op architecturaal vlak, namelijk de bouwfysische optimalisatie van de gebouwen, een waarde behoudende restauratie, een duurzaam project, gebouwspecifieke karakteristieken versterken en de publieke toegankelijkheid bevorderen. Het afstemmen van het gebouw op het gebruik en visa versa.

00.2_OPBOUW VAN HET BEHEERSPLAN

In het eerste hoofdstuk wordt de juridische omkadering van het beheersplan verduidelijkt, het tweede hoofdstuk omvat de historische nota. In het derde hoofdstuk worden de bestaande erfgoedwaarden geïnventariseerd.

Deze drie hoofdstukken vormen de basis van de te ontwikkelen waardestelling en visie op het beheer, beschreven in hoofdstuk vier en vijf. In hoofdstuk zes wordt er dan ingegaan op de concrete richtlijnen, maatregelen en werkzaamheden voor het beheer. In hoofdstuk zeven wordt een overzicht aangereikt voor de opvolging en evaluatie van de beheersdoelstellingen.

IDENTIFICATIE EN AFBAKENING VAN HET BEOOGDE GEBIED

01_IDENTIFICATIE EN AFBAKENING VAN HET BEOOGDE GEBIED

Volgende items kunnen aan bod komen in dit hoofdstuk:

Wat is de aanleiding voor de opmaak van het beheersplan? Wat is het doel van het beheersplan? Identificeer het onroerend erfgoed : benaming, adres, kadasternummer(s), datum en inhoud beschermingsbesluit, beschermingsstatuut (archeologische site, cultuurhistorisch landschap, monument, stads- of dorpsgezicht), ev. items uit inventarissen onroerend erfgoed. Kleur op een kadasterplan de afbakening in waarvoor beheersplan wordt opgemaakt, eventueel met aanduiding van de verschillende onderdelen; aanduiding van schaal en N-pijl

Wie is de eigenaar van het onroerend erfgoed?

Foto's van het onroerend erfgoed in zijn context.

Vermeld ook wanneer er voor het onroerend erfgoed een Bijzonder Plan van Aanleg (BPA), Ruimtelijk Uitvoeringsplan (RUP),... is opgemaakt.

Het beheersplan wordt opgemaakt voor het districtshuis van Merksem.

Het Districtshuis werd opgetrokken als gemeentehuis in 1968 en heeft heden de functie van districtshuis en politiekantoor. Sinds april 2011 is het gebouw beschermd als monument en dit omwille van het vrijwel volledig integraal bewaarde historische interieur dat als een totaalconcept werd onderworpen door interieurarchitect Jan Van Puyenvelde en werd uitgevoerd door de Kortrijkse Kunstwerkstede De Coene.

De restauratie omvat in eerste instantie de dringende werken aan de balkons en de blauwe hardstenen geveldelen die omwille van hun roestende bevestiging aan de ondergrond loskomen en barsten. In latere fasen zullen onder meer onderhoudswerken uitgevoerd worden aan de daken, zal het buitenschrijnwerk hersteld en/of vernieuwd worden, zal het meubilair gerestaureerd worden en in laatste instantie zal de vaste interieurafwerking onder handen genomen worden. Er zal tevens een visie ontwikkeld worden voor de integratie van verwarming en verlichting. Het beheersplan tekent verder een visie uit voor het beheer en onderhoud van het districtshuis voor de komende 20 jaar.

Het districtshuis is gelegen op het Jozef Nolfplein 1, 2170 te Merksem.

Het gebouwencomplex is gelegen op een perceel ten noordoosten van de Sint-Bartholomeuskerk, eveneens een bouwkundig relict, begrepen tussen de Bredabaan, de Borrewaterstraat, de Sint-Bartholomeusstraat en het Burgemeester Jozef Nolfplein. De vleugel van het districtshuis met dubbele inkom geeft uit op het Burgemeester Jozef Nolfplein, een op een lus uitlopende straat met parking die grenst aan het perceel achter de kerk, teruggaand op het voormalige kerkhof, thans ingericht als een deels omhaagd, beboomd en begraasd parkje. De andere vleugels worden voorafgegaan door begraasde en/of aangeplante perken en/of parkingstroken.

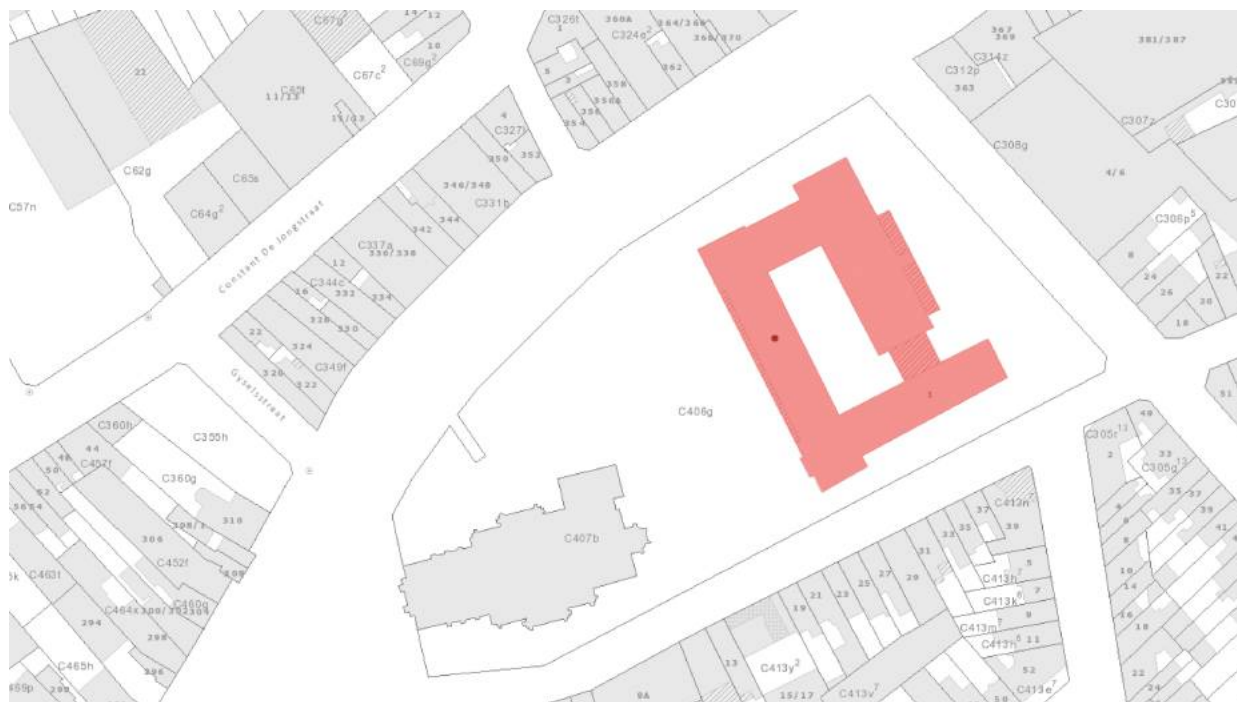
De dubbele inkom van het districtshuis aan het Jozef Nolfplein bestaat uit een gaaf bewaarde officiële inkom met balkon in het uiterste linkertravee van de vleugel en een -inmiddels aangepaste- inkom van het administratieve gedeelte in het uiterste rechtertravee. De vleugel aan de Borrewaterstraat bevat de inkom van het politiekantoor.

Figuur 01: Luchtfoto – bron: www.bingmaps.be

Het beheersplan wordt opgemaakt voor volgende percelen :

	Gemeente	Afdeling	Sectie	Grondnummer	Oppervlakte
Districtshuis Merksem	Antwerpen	40	C	406 G	3620,21m ² (deel)

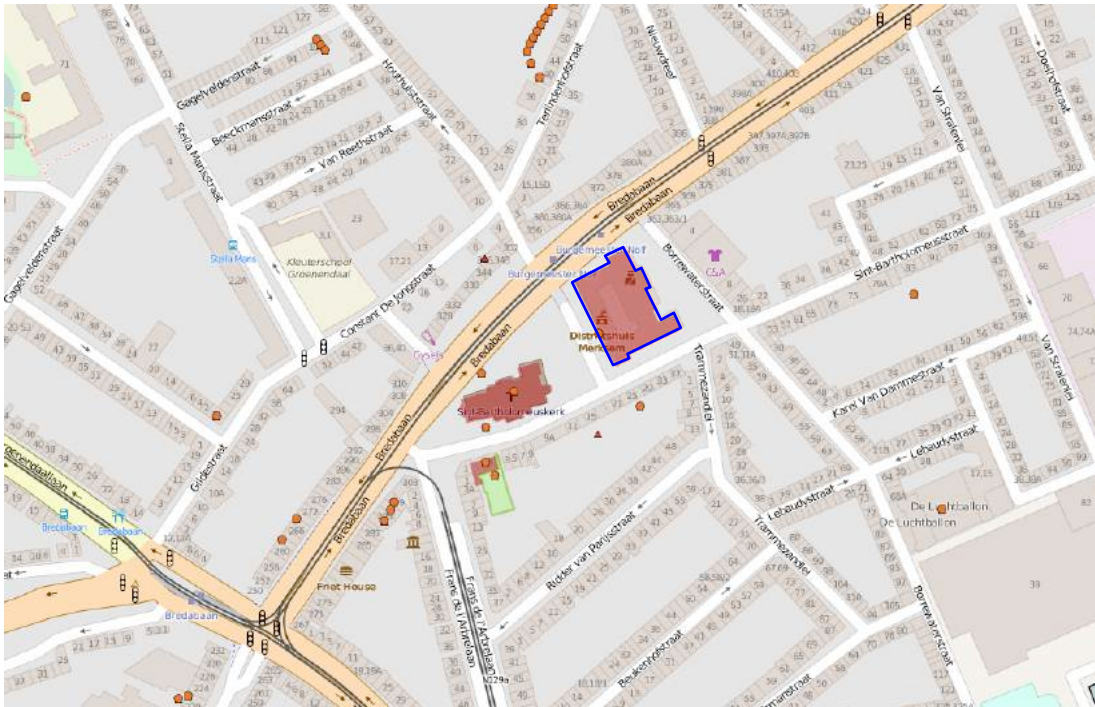
Figuur 02: Situering van het beschermd monument – bron: www.cadgis.be

01.4_BESCHERMING EN INVENTARIS

Het districtshuis van Merksem, gelegen op het Burgemeester Jozef Nolfplein werd vastgesteld als bouwkundig erfgoed, deze vaststelling is geldig sinds 15.10.2010. Bij Koninklijk besluit van 26.04.2011 werd het eveneens geklasseerd tot Monument.

Zie vaststellingsbesluit als bouwkundig erfgoed in **bijlage 08.3**.

Zie beschermingsbesluit Monument in **bijlage 08.4** en figuur 01.

Figuur 03: bron - Geoportaal Onroerend Erfgoed

Legende kaart (figuur 03):

- Blauwe lijn: Het Districthuis is opgenomen in de inventaris van het bouwkundig erfgoed als beschermd monument.

Districtshuis Merksem

eigenaar: Stad Antwerpen
adres: Grote Markt 1 te 2000 Antwerpen

De stad Antwerpen is vandaag eigenaar van het gebouw op de site. Het districtshuis wordt momenteel gebruikt door de stadsdiensten. Het wordt voornamelijk gebruikt als loketten, burelen, archiefruimte, vergaderlokalen, trouwzaal en raadzaal. Een deel van het gelijkvloers wordt momenteel in gebruik genomen door een afdeling van de politie.

Hierna wordt voor het gebouw een representatief gevelaanzicht gegeven. Meer uitgebreide fotoreportages zijn later in bijlage terug te vinden.

Foto 01: Aanzicht gevel Burgemeester Jozef Nolfplein

Foto 02: Aanzicht gevel Sint Bartholomeusstraat

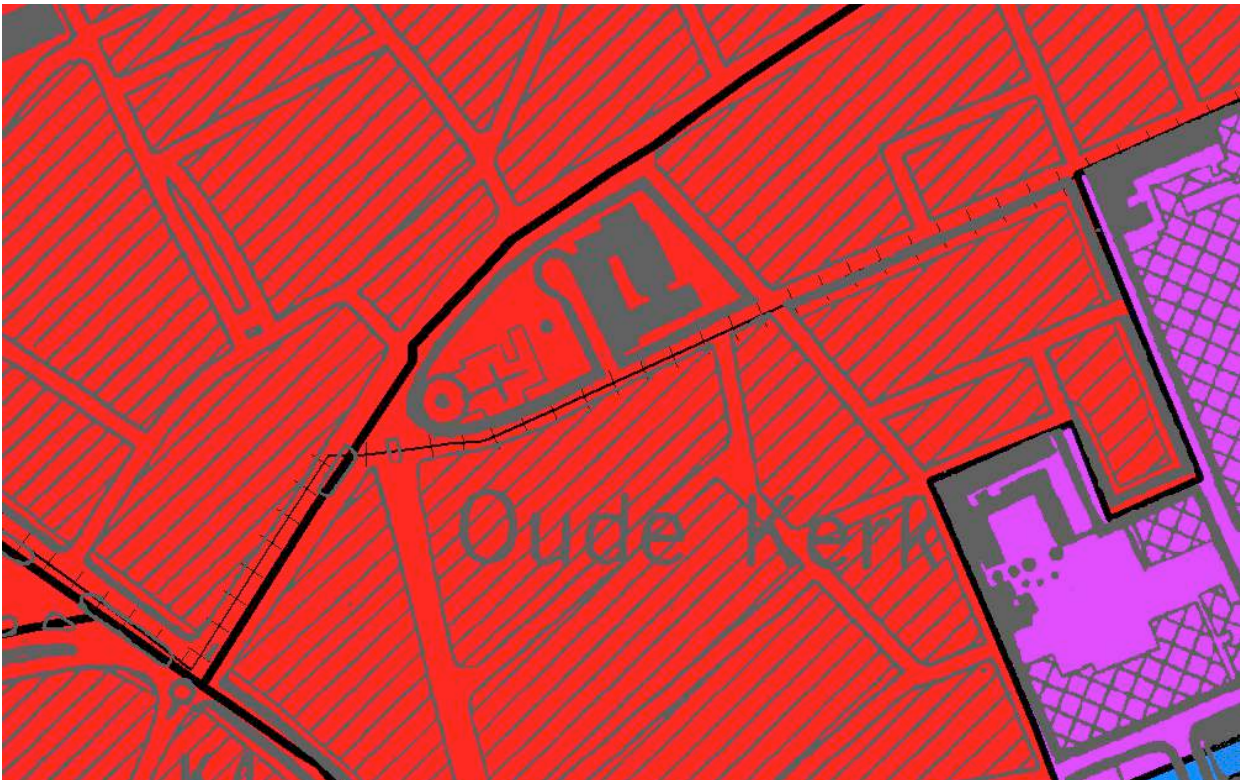

Foto 03: Aanzicht gevel Borrewaterstraat

Foto 04: Aanzicht gevel Bredabaan

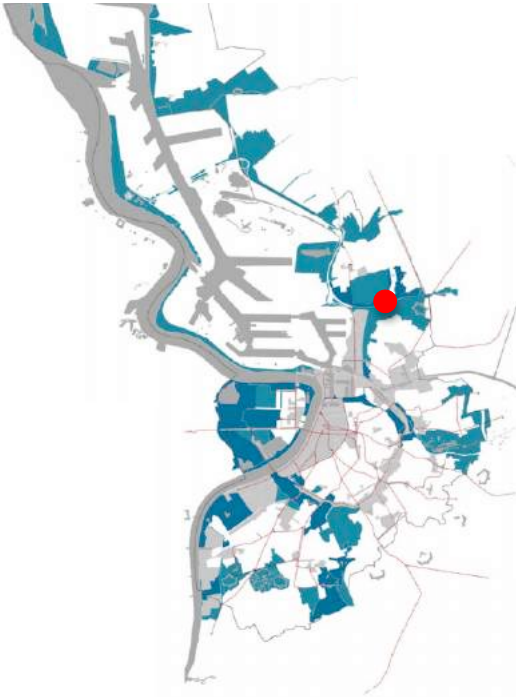
Op het gewestplan (goedgekeurd 1979) heeft het districtshuis Merksem als bestemming woongebied.

Figuur 04: Gewestplan – bron: www.geopunt.be

01.8_BESTEMMING_ANDERE BELEIDSPLANNEN

In het Strategisch Ruimtelijk Structuurplan van de Stad Antwerpen, goedgekeurd in 2001, maakt het districtshuis Merksem onderdeel uit van woongebied.

Figuur 05: bron – Strategisch Ruimtelijk Structuurplan Antwerpen - <http://www.ruimtelijkstructuurplanantwerpen.be>

02

HISTORISCHE NOTA

02_HISTORISCHE NOTA

Schets algemeen de totstandkoming en ontwikkeling van het onroerend erfgoed, vanaf het ontstaan tot de huidige toestand. Als basis kan je hiervoor het beschermingsdossier, de tekst van de inventarissen onroerend erfgoed en andere publicaties gebruiken.

Vertrek van het onroerend erfgoed in zijn geheel en doe een doelgericht archief- en literatuuronderzoek; in tweede instantie ga je dieper in op de verschillende elementen. Afhankelijk van het erfgoed en de gewenste diepgang gaat het hier over:

- *Bouwkundige elementen: aan de hand van een bouwhistorische analyse en een systematische bouwhistorische opname*
- *Landschappelijke elementen: reconstructie van de landschapsontwikkeling*
- *Archeologische elementen: wat zijn de hiaten? Wat is de historie van de bodemingrepen? Wat zijn mogelijke problemen (bijvoorbeeld erosie)?*

Onderstaande nota werd opgemaakt naar aanleiding van de restauratiewerken aan het districtshuis van Merksem. De nota bevat informatie die afkomstig is van de inventaris van het Bouwkundig Erfgoed.

“Op 1 januari 1983 werd door een fusie de toenmalige gemeente Antwerpen fors uitgebreid met zeven randgemeenten (Berchem, Borgerhout, Deurne, Hoboken, Merksem en Wilrijk). Berendrecht, Lillo, Zandvliet behoorden al sinds 1958 tot de gemeente Antwerpen. De voormalige deelgemeenten zijn nu districten binnen de gemeente Antwerpen. In tegenstelling tot andere Belgische gemeenten zijn de Antwerpse districten een bestuurslaag. Ze worden bestuurd door het districtcollege en de inwoners worden vertegenwoordigd door de districtsraad.”¹

Het districtshuis van Merksem, dat in 1968 werd ingewijd, is het resultaat van een architectuurwedstrijd die in 1951 gewonnen werd door de Antwerpse architecten Victor Gorié en J. Frissen.

Het districtshuis werd gebouwd ter plaatse van het oude gemeentehuis van Merksem, dat vernield werd tijdens WO II. Een van de opzetten van de architectuurwedstrijd was om een gebouw te realiseren dat afgestemd was op de omgeving en meer bepaald op de Sint-Bartholomeuskerk. Deze kerk dateerde uit de 17de eeuw, maar werd tijdens WO II zwaar beschadigd en grotendeels heropgebouwd. Binnen de omgeving, die hoofdzakelijk gekenmerkt wordt door een architectuur uit de tweede helft van de 20ste eeuw, vormt dit een opmerkelijk geheel, waarbij de aandacht in het bijzonder was gericht op de inpassing in de omgeving. Dit zowel naar schaal, materiaalgebruik en vormgeving. Door het gebruik van eerder traditionele materialen in een moderne vormgeving, straalt dit architectuurgeheel nog steeds het monumentale en eerder tijdloze karakter uit dat een districtshuis toebehoort.

De ligging op het Burgemeester Jozef Nolfplein zorgt ervoor dat het gebouw van overal zichtbaar is waardoor het monumentale karakter van het gebouw volledig tot zijn recht komt. De toegang tot het districtshuis is gericht naar het park en de parking aan het Burgemeester Jozef Nolfplein, terwijl de toegang tot de politiediensten zich situeert aan de Borrewaterstraat. Doordat de verschillende vleugels gelegen zijn rond een binnenplaats wordt het als doorsteek gebruikt binnen de omgeving, wat een interessante meerwaarde is voor het gebouw. De toren met windhaan zorgt ervoor dat het districtshuis eveneens een baken is in de ruimere omgeving van het gebouw.

Figuur 6: Foto oude gemeentehuis

¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Districtshuis Merksem, Inventaris Onroerend Erfgoed* (online), <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/208294>

02.2_BOUWGESCHIEDENIS

02.2.1_BOUWKUNDIGE ELEMENTEN

"Het districtshuis van Merksem vervangt het oude gemeentehuis (officieel ingewijd in 1894) dat tijdens beschietingen in september 1944 nagenoeg onherstelbaar verwoest werd. Het is het werk van twee Antwerpse architecten, Victor Gorlé (1900-1966) en J. Frissen, die in 1951 als winnaars uit een door de gemeente uitgeschreven architectuurwedstrijd kwamen. In het wedstrijdreglement stond expliciet vermeld dat het gebouw (naar schaal, materiaalgebruik,...) diende afgestemd te worden op de bebouwde omgeving, in het bijzonder op de nabijgelegen kerk. In 1961 vond de aanbesteding voor de ruwbouw plaats; in 1968 werd het districtshuis ingewijd.

Het gebouw is vrij streng en traditioneel opgevat, een exponent van het streven naar een nieuwe monumentaliteit, gekenmerkt door vaste waarden zoals een heldere, zuivere plancompositie en monumentale gevelpartijen met classicistische vormen, uitgevoerd in vertrouwde materialen.

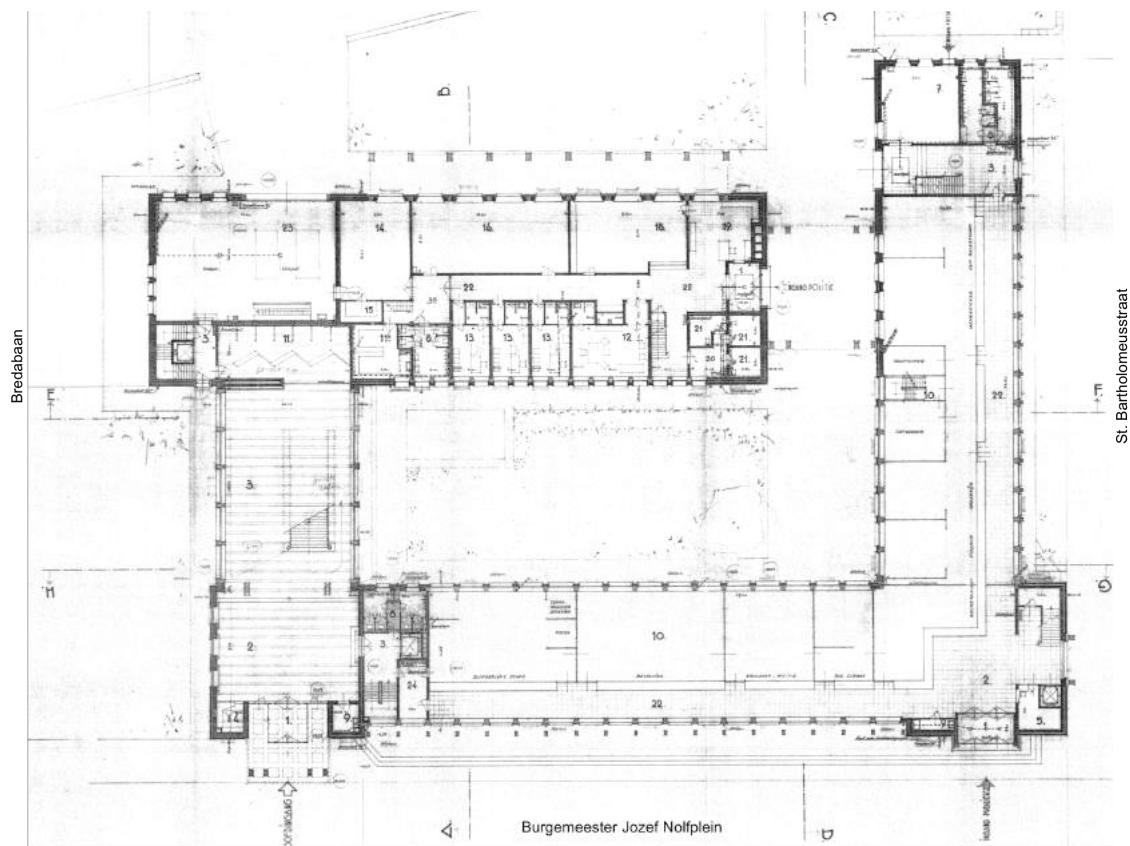
Wat betreft de aankleding en inrichting van het interieur werd duidelijk gesteld dat "alle werken één aanneming dienden te zijn omdat het noodzakelijk werd geacht dat de decoratie en bemeubeling een harmonisch geheel moesten vormen". De interieurinrichting en -aankleding dateren van 1967-1968 en is het ontwerp van binnenhuisarchitect Jan Van Puyvelde (1937) die reeds tijdens de werf bij het project betrokken werd; de uitvoering van het interieur (representatieve gedeelte) werd via een openbare aanbesteding toegewezen aan de Kortrijkse Kunstwerkstede De Coene (1888-1977). Het interieur kreeg een eigentijdse, functionele maar tegelijk representatieve vormgeving."²

1968 - 2016

Het gebouw kent slechts een korte geschiedenis en aldus ook een korte bouwgeschiedenis. Tot op vandaag zijn de representatieve gedeelten op de bovenverdieping en in de officiële ingang vrijwel integraal bewaard zoals ze initieel geconcepieerd waren. Het vormt een bijzondere meerwaarde dat het grootste deel van het losse meubilair en de vaste interieurinrichting in dergelijke goede staat ter plaatse en grotendeels volgens de originele opstelling bewaard is. Juist daarom wordt het interieur tot op vandaag als een harmonisch geheel ervaren dat de tijdsgeest van de jaren 1960 vertegenwoordigt.

Het districtshuis is, zowel naar exterieur als naar interieur een mooi voorbeeld van naoorlogse architectuur die streeft naar een heldere, zuivere planopbouw en een monumentale uitwerking van het exterieur in een eerder klassieke vormgeving met gebruik van traditionele materialen.

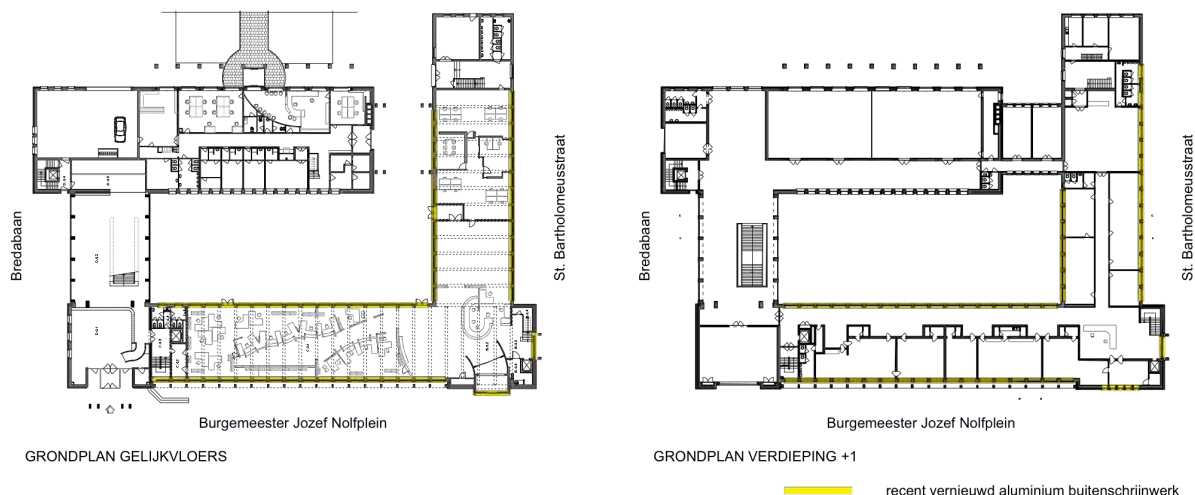
² AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Districtshuis Merksem, Inventaris Onroerend Erfgoed* (online), <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/208294>

Figuur 7: Grondplan gelijkvloers - een kopie van een origineel plan, november 1959

2003

In 2003 werd reeds een deel van het aluminium buitenschrijnwerk vervangen door hedendaags aluminium schrijnwerk. De detaillering, indeling en vormgeving hiervan sluit echter niet aan op het oorspronkelijke schrijnwerk.

Figuur 08: GRONDPLANNEN - schema nieuwe buitenschrijnwerk 2003 - grondplan toestand 2016

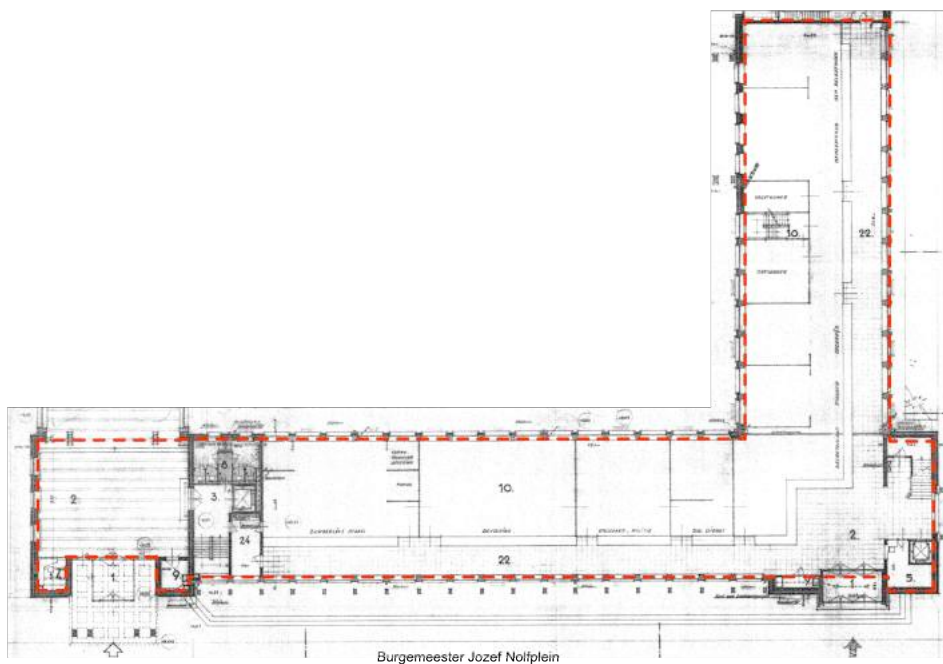
De **inrichting** van de representatieve gedeelten zoals de ceremoniële inkomhal, de trouwzaal, de raadzaal, de collegezaal, de vergaderzalen,... dateert uit 1967 - 1968 en is het ontwerp van binnenhuisarchitect Jan Van Puyvelde.

De **uitvoering van de interieurinrichting** werd uitgevoerd door de Kortrijkse Kunstwerkstede De Coene. Het losse meubilair werd gedeeltelijk geput uit de bestaande meubelcollecties van Knoll en EFAC. Het beeldhouwwerk werd uitgevoerd door de beeldhouwer Van Esbroeck. Het glasraam op de eerste verdieping is een schenking van de Nijverheidskring Merksem-Schoten-Deurne en is uitgevoerd door de glazenier Frans Van Immerseel. De schilderijen werden uitgevoerd door W. Ibens.

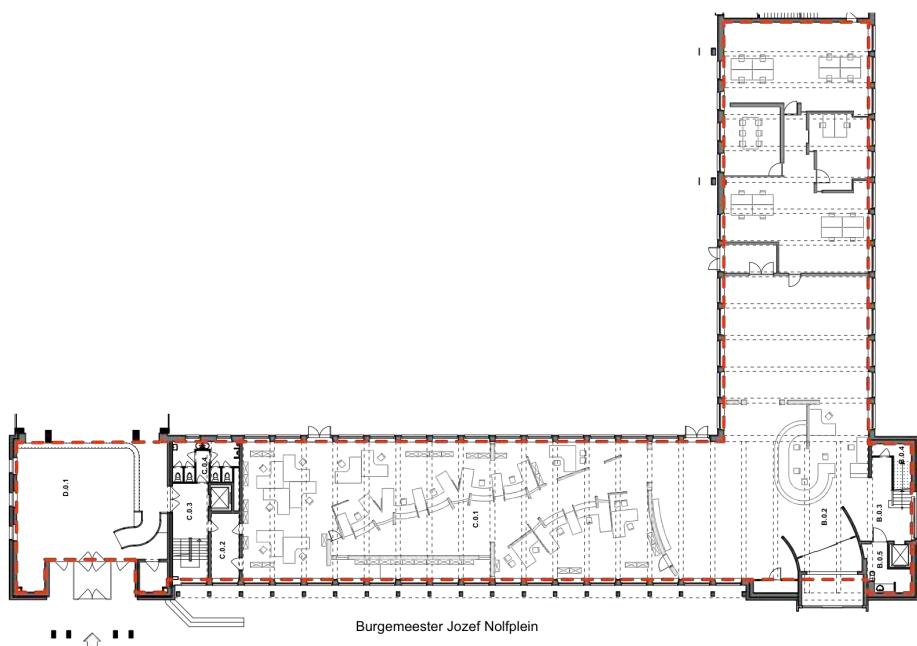
In 2002-2003 werd quasi de volledige begane grond van de vleugels aan het Burgemeester Jozef Nolfplein en de Sint-Bartholomeusstraat (administratieve inkom) heringericht en gemoderniseerd.

Figuur 09: GRONDPLAN GELIJKVLOERS – schema herinrichting 2003 - grondplan toestand 2016

GRONDPLAN GELIJKVLOERS - origineel ontwerp

GRONDPLAN GELIJKVLOERS - 2002-2003 herinrichting en modernisatie van volledige begane grond (administratieve inkom)

Figuur 10: SCHEMA – VERGELIJKING ORIGINEEL INTERIEUR EN DE HERINRICHTING VAN 2002-2003

02.2.2_LANDSCHAPPELIJKE ELEMENTEN

Er zijn geen landschappelijke elementen gekoppeld aan het districtshuis Merksem.

02.2.3_ARCHEOLOGISCHE ELEMENTEN

Er zijn geen archeologische elementen gekoppeld aan het districtshuis Merksem.

03_INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN - HUIDIGE TOESTAND

Beschrijf en inventariseer hier de erfgoedelementen van het onroerend erfgoed waarvoor je een beheersplan opmaakt. Voeg eventueel beschikbare plannen bij het beheersplan (eventueel verkleind, samen met illustraties van de erfgoedelementen aan de hand van recente foto's die een duidelijk beeld geven van het onroerend erfgoed);

Foto's die je toevoegt, situeer je op het plan. Gebruik bij voorkeur volgende onderverdeling:

(afhankelijk van de relevantie:)

- a. *Algemene beschrijving/typering en ruimtelijke context*
- b. *Beschrijving van de verschillende elementen (graad van uitwerking bepaald door het type onroerend erfgoed en gewenste diepgang)*

Voor bouwkundig erfgoed:

- i. *Opmetingsplannen van bestaande toestand (situerings- en oriëntatieplan en aanzichten van gevels en bedaking; indien noodzakelijk: plattegrond per bouwlaag en langs- en dwarsdoorsneden)*
- ii. *Inventaris historisch interieur (zoals deuren, vensters, zolderingen, trappen, ..., inclusief cultuurgoederen)*
- iii. *Diagnosenota (indien noodzakelijk)*

Voor landschappelijk erfgoed:

- i. *Beschrijving landschap, inclusief koppeling aan ruime omgeving*
- ii. *Inventarisatie van cultuurhistorische gegevens*
- iii. *Opmetingsplan; geologie, bodem en bodemgebruik; waterhuishouding; geomorfologie; inventarisatie van knelpunten; beschrijving en plan van de infrastructuur binnen de afbakening van het beheersplan (bijvoorbeeld zitbanken, verlichting, wegenis, ...)*
- iv. *Het aanwezige houtig erfgoed: knelpunten, uitvoering van onderzoek, ...*

Voor archeologisch erfgoed:

- i. *Fysieke beschrijving site*
- ii. *Geologie, bodem en bodemgebruik*
- iii. *Topografie van de site*
- iv. *Waterhuishouding*
- v. *Inventarisatie van knelpunten*
- vi. *Indien relevant: digitaal hoogte model, degradatiemetingen, ...*

03.1 _ALGEMENE BESCHRIJVING/TYPERING EN RUIMTELIJKE CONTEXT

“Het gebouw bestaat uit vier aaneengesloten vleugels, geschikt in een rechthoek rondom een centrale binnenplaats. De volumes zijn twee, drie tot vier bouwlagen hoog onder haaks op elkaar gestelde zadeldaken (zwarte leien). De vleugel aan de Borrewaterstraat is hoger opgetrokken dan de andere vleugels en wordt bekroond door een opengewerkt torentje van staal en koper onder een peervormige spits met bol, windvaan en piek. De gevels bestaan uit afwisselend muurpartijen met een parement van bruinrode handvorm baksteen en -door grote vensterpartijen opengewerkte- geveldelen, bekleed met blauwe hardsteen (Ecaussinnes-Soignies). Arduin wordt tevens gebruikt voor de plint en de daklijst, het beeldhouwwerk aan de gevels, de balkons, omlijstingen, de overdekte doorgang aan de Borrewaterstraat, de buitenbevoeringen (onder meer voor de ingangen, trappartijen, bordessen, opritten, het steenpad rondom het gebouw en de binnentuin). In afwerking is deze veelal gefrijnd of gebouchardeerd.

Het buitenschrijnwerk is opgevat als gevarieerde rechthoekige en vierkante vensteropeningen, alsook verticale vensterregisters. Oorspronkelijk zijn alle vensteropeningen, deuren en inkomportalen uitgevoerd met fijn geprofileerd en geanodiseerd aluminium buitenschrijnwerk, die telkens bestaan uit delen in naturel aluminium en delen zwart gekleurde, met een dubbele beglazing. Het schrijnwerk werd in de vleugels aan het Burgemeester Jozef Nolfplein en de Sint-Bartholomeusstraat reeds systematisch vervangen door nieuw aluminium schrijnwerk zonder behoud van de oorspronkelijke detaillering, profielen, materiaalgebruik en -kleuring. De vensters in de bakstenen geveldelen hebben een strekse boog en al dan niet een arduinen lekdrempel en dito omlijsting.

De vleugel aan het Jozef Nolfplein bestaat uit twee bouwlagen met een arduinen inspringende middenpartij van 18 traveeën, geritmeerd door in de gevellijn geplaatste gevelhoge pijlers en op de verdieping onderbroken door een pseudobalkon met ijzeren leuning. De uiterste linkertravee met op de begane grond de ere-inkom waarboven een balkon. De inkom is uitgevoerd als een volledig beglaasde wand met een ritmerende verdeling van afwisselend vierkante en smalle rechtopstaande rechthoekige panelen; centraal is een uitspringend tochtportaal aanwezig geflankeerd door een inham. De dubbele vleugeldeur is voorzien van een langwerpige verticale greep met bolmotief met een gelijkaardige deur als zij-ingang in de rechterinham. Opvallend is hier het bewaarde oorspronkelijke buitenschrijnwerk van geanodiseerd aluminium dat bestaat uit delen in naturel kleur en zwart gekleurde delen met een fijne profilering. Op de verdieping bevindt zich een sterk overkragend arduinen balkon met arduinen balustrade (van de collegezaal) en is voorzien van een vloerplaat. De onderzijde is uitgewerkt als een cassettenplafond en steunt op vier arduinen pijlers. In het uiterste rechtertravee werd de inkom van het administratieve gedeelte vernieuwd. In de nog bestaande originele arduinen omlijsting werd een nieuwe beglaasde automatische schuifdeur ingebracht. Voor deze vleugel bevindt zich een doorlopend bordes met treden van arduinen tegels. De tegels zijn gelegd in brede en smalle stroken. De arduinen elementen zijn gebouchardeerd en voorzien van een gepolijste rand.

De zijgevel aan de Sint-Bartholomeusstraat wordt gekenmerkt door een verticale vensterpartij van de traphal (dienstrap) dat geaccentueerd wordt met een luifel op quasi gevelhoge pijlers. De vleugel aan de Bredabaan bestaat uit twee bouwlagen en is uitgewerkt als een transparante vleugel met inkomhal en traphal van het officiële gedeelte dat aan weerszijden sterk werd opengewerkt door verticale glaspartijen dat doorloopt over de twee bouwlagen en omlijst werd met arduin met nog bewaard aluminium buitenschrijnwerk.

Het arduinen beeldhouwwerk (1964-1965) aan de buitengevel is naar ontwerp van L. Van Esbroeck en bestaat uit een groot reliëf (4 meter x 2,20 meter) en drie verheven beeldhouwwerken op het balkon.

De vleugel aan de Borrewaterstraat bestaat aan de straatzijde uit drie bouwlagen en aan het binnenplein uit vier bouwlagen. De twee onderste bouwlagen zijn voor de politie, de twee bovenste bouwlagen zijn voor het districtshuis. De vleugel wordt aan de straatzijde gedomineerd door een arduinen risaliëtvormende gevelpartij van negen traveeën uitgewerkt als een dubbele gaanderij en geritmeerd door gevelhoge pijlers. Op de begane grond bevindt zich de vernieuwde inkom van de politie en op de verdieping, ter hoogte van de trouw- en raadzaal, bevindt zich een doorlopend balkon met balustrade. De bevoering van het balkon bestaat uit arduinen tegels gelegd in brede en smalle stroken. De tegels zijn gebouchardeerd en voorzien van een gepolijste rand. De bakstenen gevelpartij wordt gedomineerd door drie verticale vensterpartijen van de hal op de bovenverdieping. De gevel aan de zijde van de binnentuin heeft een in arduin gevatte erkervormende derde bouwlaag. De verbinding met de vleugel langs de Sint-Bartholomeusstraat gebeurt via de met een verdieping overdekte doorgang naar het binnenplein. Het originele aluminium buitenschrijnwerk bleef in deze vleugel overwegend bewaard, maar werd op bepaalde plaatsen vernieuwd (de garagepoort, de vernieuwde inkom van de politie, de overdekte doorgang,...).

De vleugel aan de Sint-Bartholomeusstraat bestaat uit twee bouwlagen. De vleugel bestaat uit een arduinen gevelpartij van dertien traveeën met pijlers volgens een zekere ritmering waartussen telkens de vensters zijn uitgewerkt. De kopgevel aan de Borrewaterstraat bevat drie bouwlagen met op de twee bovenverdiepingen de conciërgewoning. De deur en inkom is nog met origineel aluminium buitenschrijnwerk.

De begraasde en beboomde binnentuin heeft een omringend steenpad, dat verbreed in het verlengde van de doorgang naar de Borrewaterstraat. Op het grasplein aan de Borrewaterstraat staat de leeuw met het wapenschild van Merksem, afkomstig van de pui van het voormalige gemeentehuis.”³

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Districtshuis Merksem, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/208294>
27/59

03.2_BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE ELEMENTEN VOOR BOUWKUNDIG ERFGOED

De opmetingsplannen van de bestaande toestand zijn in bijlage **08.21**. terug te vinden.

De opmetingsplannen van de bestaande toestand zijn in bijlage **08.6.** terug te vinden.

In bijlage **08.7** is een inventaris van het historisch interieur terug te vinden.

In bijlage **08.8.** zijn de schadeplannen en bijhorend fotomateriaal terug te vinden.

EXTERIEUR

DAK

- De grootte van de diameter van de terrasafvoer is niet in verhouding met de af te wateren oppervlakte van het terras.
- De huidige regenwaterafvoeren in PVC zijn een storend element op de gevel. De oorspronkelijke afvoeren waren in zink uitgevoerd.
- De belangrijkste reden voor de vochtproblematiek is ter hoogte van de aansluitingen van diverse (dak)onderdelen.
- Vervuiling van de goten door diverse elementen (bladeren, takjes ea) is van toepassing op alle gebouwen.

GEVELS

- Op diverse plaatsen is het voegwerk van het baksteenmetselwerk uitgespoeld. Dit kan op lange en korte termijn leiden tot schade aan de onderliggende structuur en interieur.
- Plaatselijk ontbreken er enkele bakstenen in het gevelmetselwerk. Er worden recuperatiebakstenen gebruikt om de lacunes in te vullen.
- Er zijn enkele scheuren in het baksteenmetselwerk zichtbaar die kunnen leiden tot verdere schade aan de onderliggende structuur en het interieur.
- Enkele verankeringsdoken van de gevelpanelen in blauwe hardsteen zijn verroest.
- De onderzijde van het balkon is niet voorzien van een druipeus waardoor er zichtbare vervuiling is ten gevolge van de regen.
- Aangezien het water niet voldoende afwatert, zorgt dit voor een snellere verwerking van de blauwe hardsteenelementen, zijn verankering en de gevel in het algemeen.
- Enkele verankeringsdoken van de gevelpanelen in blauwe hardsteen zijn verroest.
- De onderzijde van de gaanderij is niet voorzien van een druipeus waardoor er zichtbare vervuiling is ten gevolge van de regen.
- Enkele balusters op de terrassen staan los.
- Er zijn grote scheuren en afbrokkeling zichtbaar in gevelpanelen
- Enkele gevelpanelen in blauwe hardsteen staan niet meer in hetzelfde vlak als de omliggende panelen, vermoedelijk voldoet de verankering niet.
- De onderzijde van de erkers en balkons zijn niet voorzien van een druipeus waardoor er zichtbare vervuiling is ten gevolge van de regen.
- Op diverse gevels is een storende bekabeling aangebracht voor diverse redenen
- Veel gevelelementen zijn vervuild ten gevolge van klimatologische invloeden en de stedelijke omgeving.
- Heden stellen we vast dat op verschillende plaatsen het voegwerk en de kitwerken van de blauwe hardsteen elementen (dorpels, raamkaders, bekledingen,...) op diverse plaatsen verweerd en/of ontbrekend is.
- Op verscheidene plaatsen is er wilgroeï ten gevolge van de beplanting in de directe omgeving. Dit leidt tot schade aan het onderliggend gevelmateriaal.

Foto inkompartij – gevelpanelen in blauwe hardsteen komen los

Foto gevelpartij - regenwaterafvoer, balkon en dak

BUITENSCHRIJNWERK

- Graffiti zorgt in de eerste plaats voor een storend esthetisch element op de gevel dat onmiddellijk verwijderd dient te worden zodra het zich voordoet. Heden is er op een aantal plaatsen graffiti aanwezig.
- Het te behouden buitenschrijnwerk is onderhevig aan corrosie op het aluminium.
- Er is een gedeelte van het aluminium schrijnwerk dat zeer verouderd en in zeer slechte staat is. De mastiek komt los, de glasspouw is aangetast wat leidt tot troebeling van het glas, het schrijnwerk vertoont roestvorming en het hang- en sluitwerk vertoont roestvorming.
- De onderzijde van de gevels Burgemeester Jozef Nolfplein / St. Bartholomeusstraat zijn niet voorzien van een druipeus waardoor er zichtbare vervuiling is ten gevolge van de regen.
- Het districtshuis ligt in een stedelijke omgeving aan een drukke straat. De verkeersverontreiniging leidt tot een snelle vervuiling van de beglazing en het schrijnwerk waardoor is schade aan het schilderwerk

Foto verroest buitenschrijnwerk

BUITENAANLEG

- In de directe omgeving van het gebouw zorgen loszittende en scheefgezakte treden voor onveilige situaties.

MEUBILAIR

- Er is een sterke beschadiging van de bekledingen van het meubilair ten gevolge van langdurig en intensief gebruik.
- Het meubilair in de kelder vertoont oppervlakteschimmel vanwege geen aangepaste klimatisatie en verluchting.
- De metalen onderdelen van het meubilair zijn onderhevig aan corrosie.

SCHRIJNWERK

- Op het buitenschrijnwerk zijn nog plaatselijk resten van plakband en verf aanwezig.
- De glans van het geverniste fineer is plaatselijk verdwenen en het vertoont ook kleine en grote verkleuringen ten gevolge van invallend zonlicht.
- Bepaalde delen van de houtfineerbekleding is beschadigd, komt los of ontbreekt.
- Bepaalde onderdelen van het hang- en sluitwerk van het schrijnwerk (deuren en meubilair) ontbreken

BINNENAFWERKING

- Plaatselijk is het voegwerk van de natuurstenen en elementen uitgesleten. Dit geeft een zeer verloederde indruk.
- De geperforeerde gipsplaten op het plafond zijn vervuild
- Er zijn op veel plaatsen plinten losgekomen
- Bepaalde naambordjes ontbreken of zijn stuk en/of voorzien van een hedendaags model van schroef die niet aangepast is aan de stijl van het naambordje.
- De natuurstenen elementen (vloeren en muren) is vervuild door dagelijks gebruik
- Het grootste deel van het textiel is plaatselijk beschadigd

TRAPLEUNING / BALUSTRADES

- De afwerking van de trapleuning en balusters voldoet niet meer en vertoont roestvorming.
- De trapleuning en balustrades zijn onderhevig aan metaalcorrosie.

TECHNIEKEN

- De huidige bekabeling voldoet niet aan de huidige wetgevingen waardoor er een verhoogd risico op brandgevaar en elektrocutie is
- De verluchttingsroosters zijn vervuild en op bepaalde plaatsen stuk.

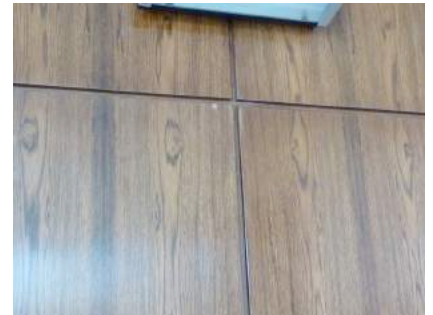

Foto verkleurd houtfineer

Foto aangetast wandbespanning (textiel)

Foto metaalcorrosie trapleuning

Foto aantasting leder van een stoel

03.3_BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE ELEMENTEN VOOR LANDSCHAPPELIJK ERFGOED

Er zijn geen landschappelijke elementen gekoppeld aan het districtshuis Merksem.

03.4_BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE ELEMENTEN VOOR ARCHEOLOGISCH ERFGOED

Er zijn geen archeologische elementen gekoppeld aan het districtshuis Merksem.

BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN

04_BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN

Beschrijf hier de erfgoedwaarden van het onroerend erfgoed. Erfgoedwaarden kunnen zijn : archeologisch, architecturaal, artistiek, cultureel, esthetisch, historisch, industrieel-archeologisch, technisch, ruimtelijk-structurerend, sociaal, stedenbouwkundig, volkskundig of wetenschappelijk; bijkomende criteria zijn zeldzaamheid, gaafheid, herkenbaarheid, authenticiteit, representativiteit, contextwaarde en ensemblewaarde. Vertrek van de waarden zoals omschreven in het beschermingsbesluit.

Voor de waarden die je hier beschrijft, geef je een visie in hoofdstuk 5.

De **historische**, meer bepaald de **architectuurhistorische waarde** wordt als volgt omschreven:

Het is een belangwekkende realisatie in stedelijke context uit de naoorlogse periode. Typologisch en materiaaltechnisch werd een aansluiting bij de bebouwde omgeving, in het bijzonder de nabijgelegen parochiekerk in acht genomen. Het gebouw, symbool van macht en stabiliteit, wordt door een sobere plechtstatigheid en strakke moderne eenvoud gekenmerkt met enkele expliciete architecturale uitwerkingen zoals de door pijlers geritmeerde in- of uitspringende gevelpartijen, de ere-inkom met opmerkelijk transparant portaal en dito traphal, de balkons en reliëfs, evenals de luxueuze aankleding en inrichting van het representatieve gedeelte. Het resultaat is een geslaagd compromis tussen traditionele waarden en nieuwe monumentaliteit met een classicistische gevelopbouw, gebruik van gekende materialen, een eigentijdse uitvoering en afwerking van het buitenschrijnwerk en een zuivere plancompositie.⁴

De **artistieke waarde** wordt als volgt omschreven:

Het interieur, in het bijzonder van het representatieve gedeelte, is opmerkelijk door de samenhang van de grotendeels uit de bouwperiode bewaard gebleven aankleding en inrichting. Het interieur is een samenspel van esthetiek en functionaliteit, resulterend in een kwaliteitsvol totaal Kunstwerk dat ontworpen werd door interieurarchitect Jan Van Puyvelde en werd uitgevoerd door Kunstwerkstede Gebroeders De Coene. De vormgeving en de uitwerking zijn typerend voor de naoorlogse productie van het bedrijf dat, dankzij nieuwe technologische innovaties op gebied van houtbewerking, hout introduceerde in moderne ontwerpen. De opdracht omvatte de volledige aankleding en inrichting van het districtshuis waarvoor het ontwerp bureau vaak Knoll design met eigen ontworpen meubellijnen of -stukken combineerde. Bijzondere aandacht verdienen de wandbekledingen met hetzij betimmeringen van zijdeglans gepolijst palissander- en moulmeinteakhout (o.m. diamantkopreliëfs) en de hierin verwerkte onomlijste deuren, hetzij bespanningen van perkament of een gecementeerde bezetting met een draaiende textuur. Samen met de vloeren, verlichting, aandacht voor details en het specifiek voor het gebouw vervaardigd en/of ontworpen meubilair werd een harmonisch geheel gecreëerd met een sterke ensemblewaarde.

Vermeldenswaardig zijn de hoefijzervormige tafel voor de raadsleden en de vergadertafels met afgeknotte ellipsvorm. Om aan het basisconcept te voldoen werden bestaande meubelmodellen van De Coene aangepast o.m. de Philipsstoel (een vergaderstoel, in 1960 door Philippe Neerman ontworpen voor de hoofdzetel van Philips-Eindhoven), de Knollzitbanken en -ottomans en de sets van telkens vier -veelal nieuw overtrokken- zetels met salontafel en de zetels en sofa met originele stof, eveneens een ontwerp van Florence Knoll. Ook de uniform uitgevoerde en sporadisch voorkomende houten buffetkasten met schuifdeuren en lederen greep, de rechthoekige (vergader)tafels, de lange zwartgelakte buffetkast met witmarmeren bovenblad, het L- vormige bureau en de zithoeken met -op een ontwerp van William Katavolos- geïnspireerde lederen zetels maken deel uit van het ensemble. Als integrerend cultuurofgoed van het monument dient het hierboven vernoemd meubilair mee te worden beschermd.⁵

De **sociaal-culturele waarde** wordt omschreven als volgt:

Het districtshuis van Merksem is een representatief voorbeeld uit de naoorlogse periode met een opvallende veruiterlijkte vormgeving van zowel exterieur als interieur binnen een gemeentelijke context als teken van een burgerlijke macht en autonomie en een moderne administratieve wereld, in casu een district. De ligging van het districtshuis bestendigt de juxtapositie van "gemeentelijke overheid" versus "kerkelijke overheid", vertaald door de nabijgelegen kerk.

Uit bovenstaande blijkt de waarde van zowel de buitenschil van het gebouw als de interieurinrichting. Deze waarden dienen echter afgewogen te worden tegenover de gebruikswaarden van het gebouw en het meubilair.

Op basis van de waardebepaling wordt hieronder een samenvatting gemaakt van de monumentwaarden, de gebruikswaarden en het belang van het behoud van het authentieke buitenschrijnwerk. Dit zal als basis dienen voor de restauratievoorstellen die in hoofdstuk 6 geformuleerd worden. De lokaalnummering is terug te vinden op het bijgevoegd plan.⁶

Herkenbare architecturale vormtaal: Ondanks enkele aanpassingswerken, blijft de globale structuur en sfeer uit de bouwperiode van de jaren '60 intact. Begin 2000 werden enkele aluminium ramen vervangen en in een hedendaagse profilering uitgevoerd. Ook in het interieur zijn bepaalde plafonds niet meer origineel en zijn begin 2000 enkele zetels en stoelen opnieuw overtrokken geweest. Het merendeel van de oorspronkelijke elementen is bewaard en nog in relatief goede staat. Het herkenbaarheidscriterium op het vlak van architecturale vormtaal scoort zeer hoog.

⁴ Ministerieel besluit houdende bescherming als monument van Burgemeester Jozef Nolfplein 1 - Districtshuis te Antwerpen, getekend door Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand; Geert Bourgeois.

⁵ Ministerieel besluit houdende bescherming als monument van Burgemeester Jozef Nolfplein 1 - Districtshuis te Antwerpen, getekend door Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand; Geert Bourgeois.

⁶ Ministerieel besluit houdende bescherming als monument van Burgemeester Jozef Nolfplein 1 - Districtshuis te Antwerpen, getekend door Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand; Geert Bourgeois.

Ensemblewaarde: het districtshuis van Merksem is een duidelijk voorbeeld van een 'totaalconcept'.

Het districtshuis is, zowel naar exterieur als naar interieur een mooi voorbeeld van naoorlogse architectuur die streeft naar een heldere, zuivere planopbouw en een monumentale uitwerking van het exterieur in een eerder klassieke vormgeving met gebruik van traditionele materialen. Het interieur is tot in detail ontworpen. Meubilair en kunstwerken werden zorgvuldig ontworpen en de gekozen materialen werden op elkaar afgestemd. Het interieur kan beschouwd worden als een totaalkunstwerk met een sterk ensemblewaarde:

"Plattegrond"

Het volledige complex is onderkelderd: de vleugel aan de Bredabaan met een atoomschuilkelder; de overige kelderruimtes worden gebruikt voor stockering van archieven, stookplaats, en dergelijk. Quasi de volledige begane grond van de vleugels aan het Burgemeester Jozef Nolfplein en de Sint-Bartholomeusstraat wordt ingenomen door de voor het publiek toegankelijke administratieve diensten, dit gedeelte is sinds 2002-2003 volledig heringericht en gemoderniseerd; oorspronkelijk was het gelijkvloers een volledig open ruimte met in het midden een lange over de twee vleugels doorlopende L-vormige balie. Momenteel is het stadsbestuur bezig met de herindeling van het gelijkvloers. De loketindeling in zijn huidige vorm zal in de toekomst niet meer toegepast worden.

Het uiterste linkertravee van de vleugel aan het Burgemeester Jozef Nolfplein is de inkom van het officiële gedeelte met een inkomhal die aansluit op een ruime trapzaal, achteraan voorzien van een vestiaire. Deze trap leidt naar het representatieve gedeelte alsook de burelen van het districtsbestuur op de verdieping. De bovenverdieping van voornoemde vleugels wordt ingenomen door de burelen en refter van de administratie (vleugel aan de Sint-Bartholomeusstraat) en de burelen en vergaderzalen van het districtsbestuur (vleugel aan het Burgemeester Jozef Nolfplein met collegezaal-kabinet burgemeester/districtsvoorzitter- burelen secretaris en schepenen).

De vleugel aan de Borrewaterstraat herbergt op de begane grond en eerste (tussen)verdieping de administratie en burelen van de politie, inmiddels ook sterk gemoderniseerd en heringericht; op de tweede verdieping -die aansluit op de eerste verdieping van de andere vleugels- bevindt zich het representatieve gedeelte met ruime hal, trouwzaal en raadzaal. Enkel laatstgenoemde vleugel telt een derde verdieping boven de gang van het representatieve gedeelte, oorspronkelijk een open tribune voor het publiek die uitgaaf op de trouw- en raadzaal, thans om redenen van plaatsgebrek gedicht en ingedeeld in lokalen.

De verdieping boven de overdekte doorgang wordt ingenomen door twee vergaderlokalen; de laatste traveeën van de vleugel aan de Sint-Bartholomeusstraat met kopgevel aan de Borrewaterstraat bevat een fietsenberging met daarboven de twee verdiepingen tellende conciërgewoning. Naast de officiële trap bevinden er zich in de diverse hoeken van het gebouw diensttrappen.

De beschrijving heeft voornamelijk betrekking op het representatieve gedeelte van het districtshuis en het bureelgedeelte van het bestuur: de uit de bouwperiode grotendeels bewaard gebleven planindeling, aankleding en inrichting van deze vertrekken is immers bepalend voor de monumentwaarde van het gebouw. De andere delen zijn te zeer aangepast, gemoderniseerd, verbouwd en/of zijn naar inrichting en aankleding minder of niet relevant voor de erfgoedwaarde.

Algemeen

De aankleding, inrichting en meubilering van het representatieve gedeelte gebeurde naar ontwerp van binnenhuisarchitect Jan Van Puyvelde en werd uitgevoerd door de Kortrijkse Kunstwerkstede De Coene. Het resultaat is een harmonisch samenhangend geheel met een modern en plechtstatig karakter. Opmerkelijk zijn de wanden met fraaie betimmeringen van zijdeglaas gepolijst palissander- en teakhout (moulmeinteak), de bespanningen van perkament (geitenhuid), de gecementeerde bezetting met draaiende textuur; de oorspronkelijke bekleding van lichtbruin-okerachtig Japans gras is overal vervangen, alsook het perkament op de meeste plaatsen door een simili-leer. De vloeren zijn van een gepolijste, beigeachtige natuursteen (Jura Solnhofener), gelegd in smalle en brede stroken, parket en/of vast tapijt (beide op vele plaatsen reeds vervangen).

Bepaalde plafonds waren oorspronkelijk bekleed met geperforeerde gipsen platen (soundexplaten), op bepaalde plaatsen voorzien van -veelal bewaarde- ingebouwde cirkelvormige afzuigroosters. De grote ruimtes (hal, trouwzaal, raadzaal, refter) worden belicht met in de draagconstructies ingebouwde verlichtingsstroken onder meer in de op wanden en/of plafonds doorlopende draagbalken, in de met marmer beklede pijlers,... Op de meeste deuren van de burelen/vergaderzalen/dienstruimtes bevinden zich nog de originele naamplaatjes van plexiglas met gelijmde aluminium letters. Diensttrappen van granito, enkele uitgevoerd met een massief bronzen handgreep en afwisselend vierkante en ronde spijlen van staal, andere met een plastieken greep en geschilderde vierkante spijlen. De trapzalen van de diensttrappen alsook de gang met de burelen van de administratie en het districtsbestuur zijn afgesloten met een beglaasde wand waarin een dito vleugeldeur met metalen cirkelvormige handgrepen.

Inkomhal en trapzaal

Officiële inkomhal die via enkele arduinen treden overgaat in de iets hoger gelegen ruime trapzaal voor polyvalent gebruik met achteraan de vestiaire. Vloer met in brede en smalle stroken gelegde tegels van gepolijste Jura natuursteen. Eerste gedeelte met een plafond van geschilderde betonnen draagbalken; bakstenen binnenmuren; één wanddeel bekleed met een diamantkoppenreliëf van gepolijst palissanderhout met een ingewerkte deuropening die toegang geeft tot de diensttrap en sanitair; inkomportaal geflankeerd door een berging afgesloten met een deur van palissanderhout en een inham met een kastenwand van tevens palissanderhout. De trapzaal is een transparante ruimte geritmeerd door verticale vensterregisters waartussen telkens pijlers met ingebouwde verlichtingsstroken; in de ruimte vrijstaande pijlers aan weerszijden met ingebouwde verlichtingsstrook en bekleed met panelen van wit marmer ('Arabescato' uit Italië). De hoofdtrap is een monumentale vrijdragende bordestrap: geschilderde betonnen constructie, betegeld met Jura natuursteen en met een leuning van massief brons

(handgreep) en staal (spijlen met een afwisselende vormgeving). De leuning van de trap wordt herhaald bij de venstertraveeën.

Vestiaire met balie, wanden en hokjes van palissanderhout; ingebouwde verlichtingsstrook boven de balie. Meubilair. Zitbanken met lederen zitting, al dan niet met dito rugleuning op een verchroomd stalen onderstel; twee zithoeken van telkens vier lederen zetels op aluminium onderstel met een beglaasde salontafel, voorzien van een houten boord en stalen onderstel.

Trapzaal op de verdieping

Een evengrote en identiek opgevatte (pijlers, vloer,...) ruimte als op het gelijkvloers die aan de zijde van de Burgemeester Jozef Nolfplein leidt naar de collegezaal en de aansluitende gang met burelen van het districtsbestuur, aan de zijde van de Borrewaterstraat gaat de ruimte over in een hal en de gang met de trouw- en raadzaal. Origineel plafond met gipsen geperforeerde platen (soundexplaten). Hal. Driedelige vensterpartij met nog origineel schrijnwerk waarvan het middelste venster met een glasraam, vervaardigd door glazenier F. Van Immerseel ter gelegenheid van de inwijding van het gebouw geschonken door de nijverheidskring van Merksem-Schoten-Deurne (gesigneerd en gedateerd "okt '68 Antwerpen").

Symmetrisch opgevatte ruimte met aan één zijde twee toegangen tot de trouwzaal en daartegenover twee identieke toegangen tot een vergaderzaal en het sanitair. Geaccentueerde deurtraveeën gevat in een tot aan het plafond reikende bekleding met palissanderhout; daartussen muurpartijen met originele afwerking namelijk een gecementeerde bezetting met draaiende textuur. Vloer van voormelde Jura natuursteen. De draagbalken op het plafond zijn bekleed en voorzien van ingebouwde verlichtingsstroken. Meubilair. Eén set van vier lederen zetels op aluminium onderstel met een beglaasde salontafel, voorzien van een houten boord en stalen onderstel. Vergaderzaal: vertrek met balkon; één wand bekleed met teak; dubbele vleugeldeur met tevens een teakhouten binnenzijde in overeenstemming met de binnenaankleding.

Gang

Gang naar trouw- en raadzaal. Vloer van voormelde Jura natuursteen. Buitengevel uitgewerkt als een erkervormige horizontale vensterpartij gedragen door betonnen kolommen; de scheidingsmuur, keerzijde van de teakhouten wand in de trouw- en raadzaal, is van vloer tot plafond afwisselend bekleed, deels in palissanderhout en deels (oorspronkelijk) in perkament (geitenhuid), aangebracht volgens een verticaal uitgerokken honingraatpatroon. Dit perkament werd intussen op de meeste plaatsen vervangen door simili-leer; nog een originele bekleding van perkament bleef bewaard in het laatste gangtravee voorbij de hal naast de lift. De insprongen in de houten wanddelen bevatten telkens onomlijste vleugeldeuren, aan de gangzijde bekleed met palissander, aan de keerzijde in de zalen met diamantkoppen van teak. De gang begint en eindigt op een wand, tevens bekleed met palissanderhout. Meubilair. Zitbanken met lederen zitting op een verchroomd stalen onderstel.

Trouw- en raadzaal

Twee aan elkaar grenzende zalen, gescheiden door een elektrisch gordijn (oorspronkelijke stof van beige fluweel) met de mogelijkheid om ze tot één geheel te maken. Beide ruimtes worden gekenmerkt door het veelvuldige gebruik van warm moulmein teakhout, zowel voor de wandbekleding als het meubilair. De deurvensters geven uit op het over de twee zalen doorlopende balkon. De lange wand tegenover de straatwand is tot de deuren toe bekleed met een diamantkoppenrelief in zijdeglans gepolijst moulmein teakhout. Oorspronkelijk was deze wand ter hoogte van de publieke tribune op de volgende verdieping, opengewerkt, inmiddels werd deze gedicht met een beglazing. De korte wanden van de zalen zijn bekleed met een effen, gepolijste bekleding van teakhout. Voorts nog smalle muurpartijen bekleed met fluweel (identiek aan de stof van de venstergordijnen in de trouwzaal en het elektrische gordijn). Ritmerende travee-indeling door de op wanden en plafonds doorlopende draagbalken met ingebouwde lichtstroken. Bewaarde afzuigingsroosters. Vloeren van beige gepolijst Jura natuursteen, al dan niet bedekt met vloertapijt.

Trouwzaal (4 traveeën)

Bolrond bordes met holronde tafel voor de bevoegde ambtenaren. Vrijstaande wand, aan de voorzijde bekleed met perkament (geitenhuid) waarop in massief koper een afbeelding van de patroonheilige Sint-Bartholomeus (door beeldhouwer-edelsmid Wim Ibens, 1934-1997) en achteraan uitgewerkt als een kast. Originele gordijnen van beige fluweel. Meubilair. Holronde tafel met houten blad en sokkel met een vernieuwde stoffen bekleding; dubbel blad met bovenblad voorzien van een uitneembaar werkblad van wit simili-leer en cirkelvormige uitsparingen voor assenbakken. Gelijkaardig uitgewerkte lezenaars met tevens een houten blad en sokkel met een vernieuwde stoffen bekleding. In twee rijen geschikte lange zitbanken zonder rugleuning met lederen zitting en houten onderstel; ottomans met lederen zitting en houten onderstel.

Raadzaal voor de afgevaardigde raadsleden (5 traveeën)

Holrond bordes met dito tafel voor de bevoegde ambtenaren, de burgemeester/districtsvoorzitter geflankeerd door de schepenen (later aan beide zijden verlengd met één zitplaats). Meubilair. Holronde tafel met houten blad en sokkel met een vernieuwde stoffen bekleding; dubbel blad met bovenblad voorzien van een uitneembaar werkblad van wit simili-leer en cirkelvormige uitsparingen voor asbakken. Hiertegenover een lange tafel in hoefijzervorm voor de raadsleden met dubbel blad met bovenblad voorzien van uitneembare werkbladen van wit simili-leer en cirkelvormige uitsparingen voor asbakken. De glazen asbakken zijn verdwenen. Vergaderstoelen met glooiende structuur in gelijmd hout, met lederen zitting en dito rugleuning, sommige voorzien van een goudopdruk met wapenschild. Dit model gaat terug op de zogenaamde Philipsstoel van De Coene, terug te vinden in de diverse zalen van het districtshuis. Cirkelvormig tafeltje met houten blad en stoffen sokkel. De raadzaal staat in verbinding met een aanpalend smal vertrek, de kleedkamer.

De in een insprong gevatte inkom (vleugel deur) van de collegezaal maakt deel uit van een met palissanderhout beklede wand die wordt voortgezet in de aanpalende gang met de burelen van het districtsbestuur.

Collegezaal

Vertrek met een balkon. Twee van de vier wanden zijn van vloer tot plafond bekleed met moulmein teakhout met ingewerkte onomlijste deuren en kasten; de twee andere wanden waren oorspronkelijk bekleed met lichtbruin-okerachtig Japans gras, dit is inmiddels verwijderd en vervangen door een nieuw behangsel papier. Over één hele wandbreedte een halfhoge boekenkast met schuifdeuren en afgedekt met een marmeren bloembak; tegen de wand hiertegenover een verschuifbaar paneel met luchtfoto van Merksem waarachter een krijtbord. Originele verlichtingsarmaturen: vijf hanglampen boven de vergadertafel en een vijfdelige luster boven de zithoek. Vernieuwd vast tapijt. Meubilair. Buffetkasten met schuifdeuren en lederen greep. Grote vergadertafel in een afgeknotte ellipsvorm van voormelde teaksoort met dubbel blad; zelfde type vergaderstoelen als in de raadzaal, hier met hoge en lage rugleuning; set van vier zetels met houten salontafel waarvan de zetels met nieuwe stof overtrokken.

Gang met burelen van het districtsbestuur

De gang is gelegen aan de binnentuinzijde, de burelen geven uit op het Burgemeester Jozef Nolfplein, oorspronkelijk achtereenvolgens het kabinet van de burgemeester/districtsvoorzitter met privé-secretaris, het bureel van de gemeentesecretaris (in verbinding met dat van de burgemeester/districtsvoorzitter) en vier kleinere burelen van de schepenen. Elk bureel beschikte over een annex met telefoonkamer, wastafel en kleerkast.

Gang

Vloer van voormelde Jura natuursteen; vensters met marmeren tabletten; voortgezette wandbekleding van palissanderhout geritmeerd door insprongen waarin telkens de -oorspronkelijk dubbele- toegangsdeuren tot de diverse burelen, in de wandbekleding verwerkte onomlijste deuren van tevens palissanderhout gevolgd door een tweede deur waarvan de gangzijde vervaardigd is van palissander, de bureelzijde -in overeenstemming met de bekleding van het vertrek- van teak; bij sommige burelen werd de tweede deur verwijderd. De diepere insprong ter hoogte van het bureel van de burgemeester/districtsvoorzitter was bestemd voor de bode die de bezoekers onthaalde. In het bureel van de burgemeester/districtsvoorzitter en de secretaris een bewaarde wandbekleding van moulmeinteak afwisselend met bepleisterde en beschilderde muurdelen, voorheen bekleed met Japans gras.

Meubilair

In de gang en bepaalde burelen staan diverse teaken meubelen o.m. rechthoekige (vergader)tafels, de typische vergaderstoelen, een L-vormig bureau, sets van telkens vier -met nieuwe stof overtrokken- zetels met bijhorende houten of glazen salontafel en buffetkasten met schuifdeuren en lederen greep. Bepaalde wijzigingen/aanpassingen in de planindeling en/of aankleding: bij bepaalde burelen werd de indeling gewijzigd, o.m. oorspronkelijk waren de burelen van de schepenen elk twee venstertraveeën breed; vloeren en/of plafonds werden veelal vernieuwd; de oorspronkelijke wandbekleding (onder m. het Japans gras) werd verwijderd; nieuwe verwarmingselementen werden aangebracht alsook nieuw meubilair.

Rechts van de ontvangstbalie op het gelijkvloers bevindt zich de dienstrap naar de burelen van de administratie op de verdieping. De trapzaal van de dienstrap, de bovenhal (pas later ingericht als tweede ontvangstbalie) en de aansluitende gang met burelen van de administratie die eindigt op de refter hebben een vloer van tegelmozaïek (lichtblauw-wit). Bovenhal met teakhouten wandbekleding. Meubilair. Enkele houten zetels en een dito sofa met de originele stoffen bekleding (oranje-felblauw). De burelen van de administratie werden in aankleding (vloer, plafond) en inrichting sterk aangepast en vernieuwd. Houten deuren.

Refter

Vertrek met balkon. Ruimte geritmeerd door over de wanden en het plafond doorlopende draagbalken met ingebouwde verlichtingsstroken; wandbekleding met moulmeinteak; bepleisterde en beschilderde wanden voorheen bekleed met Japans gras; wanddeel van formica met inkomdeur. Toog en keukenwand van teak; keukenwand met gesloten onderkasten en beglaasde bovenkasten. Boven de toog een evenbreed rechthoekig paneel met een schildering door W. Ibens (zie trouwzaal). Vernieuwde vloer van linoleum. Meubilair.

Fraaie buffetkast van zwart gelakt hout met witmarmeren bovenblad en een verchromd stalen onderstel. Voorts vernieuwd meubilair (tafels en stoelen).

Vergaderlokalen voor de fractie

Twee identieke ruimtes, oorspronkelijk met vast tapijt en een wandbekleding van Japans gras. Plafonds met bewaarde afzuigingsroosters. Vernieuwde vloer van linoleum. Meubilair. In elk vertrek een vergadertafel (afgeknotte ellipsvorm) en bijhorende vergaderstoelen, zelfde tafelmanier en type stoelen van teak als in de collegezaal; buffetkasten met schuifdeuren en lederen greep. Gang met eveneens vloer van tegelmozaïek.”⁷

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Districtshuis Merksem, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/208294>

05_VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER

Verwoord de visie op het toekomstig gebruik van het onroerend erfgoed; schets de grote lijnen voor de toekomstige 20 jaar (of 24 jaar indien een geïntegreerd beheersplan). Formuleer via beheerdoelstellingen welke toestand je wilt bereiken en op welke manier. Splits de doelstellingen op in hoofd- en nevendoelstellingen.

Let wel : dit mag geen impact hebben op de erfgoedwaarden uit hoofdstuk 4. De hoofddoelstelling gaat steeds uit van het behoud, de verbetering of het herstel van de waarden (zoals beschreven in hoofdstuk 4) die aan de grondslag van het onroerend erfgoed of erfgoedlandschap liggen. De nevendoelstellingen bevatten beheeropties die nodig zijn om het onroerend erfgoed of erfgoedlandschap te valoriseren, te herbestemmen of in regel te stellen met andere beleidsdoelstellingen of regelgevingen (bijvoorbeeld toeristische ontsluiting, landbouwexploitatie,...).

Wens je het onroerend erfgoed als ZEN erfgoed (erfgoed zonder economisch nut) of OPEN Erfgoed te laten erkennen? Argumenteer dan hier waarom het onroerend erfgoed in aanmerking komt. Maak een duidelijk onderscheid tussen doelstellingen (hoofdstuk5) en geplande werken (hoofdstuk 6).

De hoofddoelstelling is het **behoud en herstel van de erfgoedwaarden** van het districtshuis. Er zijn reeds enkele restauratiedossiers opgestart die uitgaan van deze doelstelling en ervoor zullen zorgen dat het vooropgestelde 'totaalconcept' van de ontwerper bewaard blijft. Dit houdt onder meer in:

- het herstel en behoud van de historische beeldwaarde
- behoud van de ruimtelijke indeling van de lokalen
- herstel en restauratie van de interieuraankleding
- restauratie van de geveldelen

Het belangrijkste uitgangspunt bij het beheer van het gebouw is het **herstel en behoud van de historische beeldwaarde**. De impact van de beheersmaatregelen op de historische beeldwaarde zal steeds geëvalueerd worden en dient tot een minimum herleid te worden. Vroegere maatregel die als storend ervaren worden, dienen ongedaan gemaakt te worden. Op deze wijze zal de oorspronkelijke grandeur en uitstraling van het gebouw hersteld worden.

De **ruimtelijke indeling en bouwveloppe** van het gebouw, met name de vier aaneengesloten vleugels, in een rechthoek, rondom een open binnenplaats geschikt en het open karakter van het **interieur** met de grote traphal en burelen, dient integraal behouden te blijven en op het gelijkvloers gedeeltelijk in ere hersteld te worden.

De **interieuraankleding** dient opgefrist en hersteld te worden. Voornamelijk het meubilair en de houten interieurelementen, o.a. muurbekledingen,... zijn doorheen de jaren licht tot zwaar beschadigd ten gevolge van het dagelijks gebruik en het onderhoud. Het herstel van de oorspronkelijke interieurelementen, maar ook het terug aankleden van de ruimtes naar het oorspronkelijke interieurbeeld, dienen vooropgesteld te worden. De oorspronkelijke samenhang van het meubilair met de gebruikte interieuraankleding op de vloer, muren en plafonds is plaatselijk verloren gegaan. In deze ruimtes wordt gestreefd naar een herstel naar het oorspronkelijk interieurbeeld uit de bouwperiode van de jaren '60 door de diverse niet originele interieurelementen en afwerkingen te vervangen.

Het op te maken restauratiedossier dient in te spelen in op de restauratie van het interieur van de representatieve ruimten en een aantal kantoren, waar tot vandaag het interieur nog vrijwel intact is. De authentieke vaste interieuraankleding wordt stelselmatig en in verschillende fasen gerestaureerd. In meerdere fasen zullen de overige lokalen waar nog origineel meubilair is, maar waar de vaste afwerking reeds gemoderniseerd is, aangekleed worden zoals dit origineel was.

Voor de restauratie van het meubilair dient in het restauratiedossier een afweging gemaakt te worden tussen de monumentwaarde en de gebruikswaarde. Zo is de lederen bekleding van een aantal banken en stoelen in dermate slechte staat dat de bekleding beter zou vernieuwd worden. De onderstellen blijven weliswaar bewaard.

In een eerste fase dient er nagedacht te worden over de interieurelementen en het meubilair dat reeds fragiel is en zwaar beschadigd is, tijdelijk uit omloop te halen, in afwachting van een goedgekeurd restauratiedossier.

Voor de metalen onderdelen (meubilair en schrijnwerk) zijn reeds proefreinigingen uitgevoerd. De bevindingen uit deze onderzoeken moeten als basis genomen worden voor de verdere uitwerking van de restauratiedossiers.

Het **exterieur** wordt gerestaureerd met maximaal behoud van het authentieke materiaal. Hierbij worden de architecturale waarden zo goed mogelijk gerespecteerd en gevaloriseerd. Één van de meest belangrijke elementen is het buitenschrijnwerk. In het verleden werd het buitenschrijnwerk gedeeltelijk vernieuwd, zonder hierbij rekening te houden met de afwerking, profilering en indeling van het originele aluminium buitenschrijnwerk.

Het integraal behoud van de originele ramen wordt in het bestaand restauratiedossier in vraag gesteld. De restauratie ervan is zeer omslachtig aangezien al het glas vervangen zou moeten worden, alle mastiek hiervoor moet weg gefreesd worden en het aluminium moet gereinigd worden. De chroomlaag die plaatselijk verwijderd is, kan niet meer opnieuw aangebracht worden, waardoor het schrijnwerk onderhevig zal zijn corrosie. Anderzijds is het originele schrijnwerk met bijhorend beslag zeer beeldbepalend, zowel voor het interieur als voor het exterieur. Er wordt vooropgesteld om het gevelbeeld te herstellen met aangepast schrijnwerk, beglazing en kleurzetting. Bepaalde buitenramen zijn vernieuwd in een niet-aangepast model, glasschade op bepaalde plaatsen, roestvorming leiden nu tot een vermindering van de erfgoedwaarden van de gevel. Het herstel naar zijn oorspronkelijke toestand waarbij niet-originele ramen vervangen worden door nieuw buitenschrijnwerk in een correct model, het herstel van het te behouden schrijnwerk en een nieuwe beglazing zal de beeldwaarde van het huidig gevelbeeld verhogen en de erfgoedwaarde van de gevels bekrachtigen.

De expliciete architecturale uitwerking (pijlers, ere-inkom, balkons en reliëfs) van het gebouw als toonaangevend voorbeeld van een monumentaliteit in een classicistische gevelopbouw dient voorop te staan in de restauratieopties van de **geveldelen**. De restauratie zal gefaseerd uitgevoerd worden:

- dringende werken aan de losse gevelelementen
- restauratie van de blauwe hardstenen bekleding, buitenaanleg en buitenschrijnwerk
- restauratie van het meubilair
- restauratie van de technieken
- herstel van de interieuraafwerking

De dakwerken zijn bij opmaak van het beheersplan reeds uitgevoerd in eigen beheer door de stad Antwerpen naar aanleiding van stormschade.

De nevendoelstellingen bevatten beheeropties die nodig zijn om het onroerend erfgoed te valoriseren of in regel te stellen met andere beleidsdoelstellingen of regelgevingen.

De nevendoelstellingen zijn:

1. Bestendigen van de publieke toegankelijkheid en veiligheid van het gebouw met respect voor de erfgoedwaarde.
2. Gebruik van het gebouw door de burger.
3. Beperken van de energieverliezen zonder de erfgoedwaarden en –elementen aan te tasten.
4. De optimalisatie van de huidige functie.
5. De relatie buiten-binnen optimaliseren.

Bestendigen van de publieke toegankelijkheid en veiligheid

Uit het bestuursakkoord 2013-2018 van de stad Antwerpen komt naar voor dat de huidige en toekomstige functie van de districtshuizen versterkt moet worden en dat er ook belang wordt gehecht aan een uniforme aanpak, o.a. betreffende de publieke toegankelijkheid, de leesbaarheid en de klantgerichtheid. Het masterplan Districtshuizen dat door de stad werd opgesteld, streeft naar een geïntegreerd vastgoedbeheer zodoende deze gebouwen naar waarde te valoriseren en ze te kunnen inzetten voor de functie waarvoor ze bedoeld zijn, nl. een districtshuis met een optimale districts- en loketwerking die “future proof” is en beantwoordt aan de hedendaagse principes van een modern klantmanagement.

Er wordt tegemoet gekomen aan de eisen betreffende publieke toegankelijkheid en veiligheid dankzij de recente restauratiewerken aan het districtshuis Merksem. De recente restauratiewerken aan de inkompartij zorgen voor een opvallend en duidelijke indicatie van de toegang, dit bevordert de publieke toegankelijkheid.

Door de recente en geplande werken moet de toegang en de ganse ontsluiting een meer prominent karakter krijgen.

Het districtshuis maakt deel uit van een groter geheel, van het masterplan districtshuizen. Dit masterplan is een netwerk dat tevens is gericht op erfgoedontsluiting. De band tussen de verschillende districtshuizen berust op eenzelfde typologie.

Het gaat er nu om de zaken zo goed mogelijk te evalueren en te onderhouden. Het gebruik van het gebouw voor openbare diensten is een belangrijk element in de gebruikswaarde van het gebouw. Een grondig en concreet onderhoudsplan voor het gebouw vormt een belangrijk onderdeel in het behouden van de huidige bewaringstoestand. Elke ingreep op de werking van de loketten en het openbaar gedeelte van het district dient steeds rekening te houden met de vooropgestelde erfgoedwaarden.

Om de veiligheid van de gebruikers te garanderen dienen op korte termijn volgende zaken uitgevoerd te worden:

- de loshangende gevelpanelen en gevelelementen in blauwe hardsteen uit te nemen en met roestvrijdoken opnieuw te bevestigen
- het voegwerk van de gevelelementen in blauwe hardsteen te controleren en verdwenen voegwerk te hernemen met een compatibele mortel
- beschadigd steenwerk te herstellen om vochtinfiltratie te vermijden

Dit is een technische restauratie noodzakelijk om het valgevaar van vallende gevelelementen tegen te gaan.

Gebruik van het gebouw door de burger

Het districtshuis van Merksem kent naast de dienstverlening voor districts- en loketwerking, ook een sociaal-cultureel gebruik. Bepaalde zalen van het oude districtshuis worden ter beschikking gesteld / verhuurd aan burgers.

Het gebouw bestaat uit vier aaneengeschakelde vleugels, geschikt in een rechthoek rondom een centrale binnenplaats. Bepaalde delen van het districtshuis Merksem worden verhuurd. De lokettenzaal wordt verhuurd aan het wijkteam van de plaatselijke politie. Het lokale politiekantoor bevindt zich in één vleugel van het districtsgebouw. Er vinden ceremoniële functies plaats in de Inkomzaal, de Trouwzaal, de Raadzaal, de Collegezaal en de Vergaderzalen.

Buiten de ceremoniële functies wordt het districtshuis Merksem ook ter beschikking gesteld van externe gebruikers. Vergaderzalen worden ter beschikking gesteld voor vergaderingen van de middenstand, de muziekclub, de organisatie van markten en foren en de festivalorganisatie van Merksem. Feestelijke gelegenheden, tentoonstellingen, opendeurdagen, trouwplechtigheden,... vinden plaats in de Grote zaal. De erfgoedontsluiting richt zich tot alle lagen van de bevolking (jong en oud). Het doelgroepenbeleid kan aan de hand van aangepaste activiteiten - zoals toeristische erfgoedwandeling en informatiedragers - worden gestuurd.

De erfgoedwaarden die basis zijn voor de site, zijn de uitgangspunten voor het ontsluitingsverhaal. Het ontsluiten gaat enerzijds over het overbrengen en duiden van de erfgoedwaarden van het goed, maar anderzijds ook over de wijze waarop het publiek dit ervaart, beleeft. De erfgoedwaarden van het geheel worden versterkt door de herstellingswerken. De nog aanwezige historische elementen in het exterieur, interieur en in het meubilair blijven behouden en worden door de restauratie versterkt. Door klantgerichte communicatie komt de bezoeker te weten dat het onroerende erfgoed open en toegankelijk is.

Beperken van de energieverliezen

De stad Antwerpen streeft naar een efficiënt energiebeheer. Om het energiebeheer, het comfortgevoel en de veiligheid nog meer te optimaliseren zijn de geplande restauratiewerken van groot belang. De werken (de restauratie van natuursteengevels, balkons, kroonlijsten en buitenschrijnwerk) garanderen een hedendaags binnenklimaat.

Om het comfortgevoel (en de veiligheid) te verbeteren, dient het bestaande buitenschrijnwerk een grondige analyse te ondergaan om te bepalen welke onderdelen vernieuwd dienen te worden (naar oorspronkelijk model), hersteld dienen te worden en welk type beglazing er gebruikt moet worden.

De optimalisatie van de huidige functie

Het stadsbestuur beoogt met de op te starten restauratiewerken een optimalisatie van de huidige functie in het gebouw. Hierbij wordt gestreefd naar een bruisend, laagdrempelig gebouw ten dienste van de burger waarbij het verduurzamen van de functie ervoor zorgt dat dit erfgoed een herkenningspunt blijft. Publieksgerichte activiteiten – zoals het gebouw openstellen voor Open Monumentendag en het organiseren van opendeurdagen – zullen daartoe bijdragen.

De relatie buiten-binnen optimaliseren

De restauratiewerken aan de natuursteengevels, de inkom en het schrijnwerk van het districtshuis van Merksem zullen de relatie tussen exterieur en interieur versterken. De functionele verbindingen van het geheel met het voorliggend plein dragen bij tot de verbetering van de ontsluiting van dit erfgoed. De huidige inrichting van het districtshuis wordt aangepast in het kader van het steven naar een onthaal met een open en transparant karakter.

OPSOMMING EN VERANTWOORDING VAN DE BEHEERSMAATREGELEN

06_RICHTLIJNEN, MAATREGELEN EN WERKZAAMHEDEN

Som hier alle geplande werken op.

Gebruik bij voorkeur onderstaande tabel.

Maak een onderscheid tussen eenmalige werken en terugkerende werken. Staan de werken op de lijst met forfaitaire werkzaamheden (MB 5/6/2015), geef dan aan of je de werken al dan niet forfaitair berekent. Verduidelijk waarom bepaalde keuzes of faseringen gekozen werden.

Voorbeeld :

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Premiegerechtigd	Forfaitair verrekend
Bv. vervangen pannen door leien	x		x	x	
Bv. snoeien hagen		2maal/jaar	x	x	
Bv. kappen esdoorn	x			x	
Bv. restauratie lederbehang	x			x	

Vermeld (indien van toepassing) ook volgende werken (zie ook deel 8°):

- *Voorstel van lijst van handelingen waarvoor het college van burgemeester en schepenen niet kan oordelen dat aangemelde handelingen van die aard zijn om de wezenlijke eigenschappen van een beschermd stads- of dorpsgezicht te verstoren (en waarvoor dus een toelating noodzakelijk zou zijn);*
- *Voorstel voor lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor je een toelating van OE nodig hebt;*
- *Voorstel van lijst van werken aan cultuurgoeiden waarvoor een onroerenderfgoedpremie kan worden aangevraagd;*
- *Voorstel van lijst van werken aan een orgel dat dateert van na de Eerste Wereldoorlog waarvoor een onroerenderfgoedpremie kan worden aangevraagd.*

06.0_INLEIDING

Algemene afspraken:

- De inhoud van het beheersplan kadert binnen de huidige vigerende regelgevingen en is er ondergeschikt aan.
- De toekenning van premies is afhankelijk van de beschikbare kredieten, tenzij opgenomen binnen een MJO, dan moeten de vooropgestelde ramingen gebleven worden.
- Beheersmaatregelen kunnen ook zonder erfgoedpremie worden uitgevoerd.
- De onderhoudsplicht is steeds van toepassing (Onroerenderfgoeddecreet).

De opgelijste werken zijn bedoeld als ondersteuning bij de opmaak van een restauratiedossier, indien noodzakelijk zal de lijst verder verfijnd en aangevuld moeten worden bij de opmaak van de concrete dossiers.

06.1_INSTANDHOUDINGSWERKEN

Onder instandhoudings- of onderhoudswerken worden werken verstaan die het gebruik van het gebouw voor de toekomst ongewijzigd veilig stellen door het bijwerken, herstellen of vervangen van geërodeerde of versleten materialen of onderdelen.

In afwachting van de goedkeuring van het restauratiedossier worden de nodige instandhoudingwerken uitgevoerd, omwille van veiligheid en om verdere gevolgschade aan het gebouw te beperken.

Het gebouw wordt minimaal op maandelijkse basis gecontroleerd. Volgende instandhoudingwerken worden voorzien:

EXTERIEUR GEVEL					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Nazicht van de huidige verroeste verankeringen van de elementen in blauwe hardsteen	X			X	
Demonteren en herbevestigen van de blauwe hardsteenelementen	X			X	

** cf. art 10.2.1 OE-decreet 2012, een premie wordt verleend "binnen de perken van de begroting" en volgens beleidsafspraken*

06.2_EENMALIGE MAATREGELEN

Om het herstel van de erfgoedwaarden van het districtshuis te realiseren, zal een restauratiedossier worden opgesteld. In dit restauratiedossier worden de concrete verwezenlijking van de nevendoelstellingen mee opgenomen.

De hieronder omschreven beheersmaatregelen zijn dan ook eenmalig. Voor de restauratieve ingrepen kan de eigenaar een aanvraag indienen voor een erfgoedpremie.

EXTERIEUR DAK					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Diameter regenafvoeren na te kijken, aan te passen	X			X	
PVC regenwaterafvoeren vernieuwen naar zinken regenwaterafvoer	X			X	

EXTERIEUR GEVELS					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Ontbrekend voegwerk baksteenmetselwerk te hervoegen	X			X	
Ontbrekende bakstenen te vernieuwen	X			X	
Scheuren in baksteenmetselwerk te herstellen	X			X	
Gevelpanelen in blauwe steen opnieuw verankeren met roestvrije doken	X			X	
Balkondetailering optimaliseren om vochtschade tegen te gaan (druiplijst of opkant voorzien)	X			X	
Helling terrassen aanpassen voor betere afwatering	X			X	
Roestige ankers behandelen en/ of vervangen door roestvrije ankers	X			X	
Beschadigd steenwerk herstellen dmv verlijmen, inzetstukken en/of herstelmortel	X			X	
Metselwerk onder beeldhouwwerk beschermen tegen verdere verwerking (druiplijst voorzien)	X			X	
Loshangende elementen in blauwe steen opnieuw stevig verankeren	X			X	
Detailering elementen in blauwe steen van gaanderij optimaliseren om afdruipsporen tegen te gaan	X			X	
Losstaande balusters op terrassen verankeren	X			X	
Scheurherstelling van de gevelpanelen	X			X	
Uitklinkende gevelpanelen stevig te verankeren	X			X	
Boordstenen van erkers en balkons van een druiplijst te voorzien	X			X	
Scheurvorming van steunkolommen in blauwe steen herstellen	X			X	
Storende bekabeling op gevels te verwijderen	X			X	
Algemene gevelreiniging	X			X	

* cf. art 10.2.1 OE-decreet 2012, een premie wordt verleend "binnen de perken van de begroting" en volgens beleidsafspraken

EXTERIEUR BUITENSCHRIJNWERK					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Graffiti verwijderen en onderzoeken voor plaatsing anti-graffitilaag	X			X	
Corrosie aluminium behandelen en anodisatielaag bij te werken	X			X	
Gedeeltelijk vernieuwen aluminium schrijnwerk	X			X	
Afbladderende verf op stalen schrijnwerk verwijderen, roestwerend behandelen, opnieuw te lakken	X			X	
Verroeste scharnieren reinigen en roestwerend behandelen	X			X	
Aangetaste beglazing vernieuwen	X			X	
Zonnewering vernieuwen die zichtbaar licht, UV of IR niet doorlaten	X			X	
Raamdorpels met druipeus voorzien gevel Burgemeester Jozef Nolfplein / St. Bartholomeusstraat	X			X	
Niet origineel schrijnwerk vernieuwen naar bestaand model	X			X	
Belettering vernieuwen met lettertype aansluitend met de bouwperiode	X				

EXTERIEUR BUITENAANLEG					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Loszittende en scheefgezakte trap treden te herplaatsen en hervoeegen	X			X	

INTERIEUR MEUBILAIR					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Sterk verweerde bekledingen en vullingen vernieuwen	X			X	
Minderwaardige bekleding in textiel te vervangen door originele bekleding in leder	X			X	
Meubilair in kelder van de grond plaatsen en niet stapelen	X		X		
Meubilair in kelder van hoezen voorzien	X		X		
Metalen onderdelen reinigen en beschermen tegen corrosie	X			X	

INTERIEUR SCHRIJNWERK					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Resten plakband en verf verwijderen	X		X		
Houtfineerbekleding te reinigen	X			X	
Beschadigingen aan de verschillende interieurafwerkingen herstellen door een erkend restaurateur	X			X	
Beslag reinigen en ontbrekende delen aan te vullen	X			X	

INTERIEUR TRAPLEUNING / BALUSTRADES					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Metaalcorrosie verwijderen, nieuwe verlaag of vernislaag aan te brengen	X			X	

* cf. art 10.2.1 OE-decreet 2012, een premie wordt verleend "binnen de perken van de begroting" en volgens beleidsafspraken

INTERIEUR BINNENAFWERKING					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Plaatselijk herstel voegwerk	X			X	
Schilderen van de muren in de originele kleurstelling	X			X	
Plafond in geperforeerde gipsplaten te reinigen	X			X	
Systeemplafond vervangen door originele geperforeerde gipsplaten	X			X	
Herstel van perkament (geitenhuid) wandbekleding	X			X	
Vast tapijt vervangen naar originele kleur	X			X	
Originele wandbekleding in Japans gras te conserveren	X			X	
Niet originele vloerbekleding vervangen naar oorspronkelijk model	X			X	
Ontbrekende gordijnen opnieuw te plaatsen naar bestaand model	X			X	
Losgekomen plinten terug vast te maken indien aanwezig, zoniet vervangen door gelijkaardige steensoort	X			X	
Naambordjes herstellen en hedendaags model van schroeven gebruiken	X			X	
Natuursteen te reinigen	X			X	
Het origineel linoleum te reinigen en te boenen	X			X	
Reinigen en herstellen (glas)gordijnen	X			X	

INTERIEUR TECHNIEKEN					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Vernieuwen elektriciteitsbekabeling	X		X		
Hedendaags schakelmateriaal vervangen door origineel model van Niko	X				
Niet originele plafondarmaturen vervangen naar oorspronkelijk model	X				
Verwarmingselementen vernieuwen naar een subtiel hedendaags element	X				
Verluchtingsroosters na te kijken en te reinigen	X		X		

* cf. art 10.2.1 OE-decreet 2012, een premie wordt verleend "binnen de perken van de begroting" en volgens beleidsafspraken

06.3_WEDERKERENDE MAATREGELEN

Na de restauratie en aan de hand van het as-built dossier zal een onderhoudshandboek met concrete richtlijnen opgemaakt worden. Dit handboek is een leidraad voor de eigenaar om de gerestaureerde erfgoedwaarden goed te onderhouden zodat deze niet verloren gaan. Er zal duidelijk vermeld worden welke taken door de gebruiker worden uitgevoerd.

De onderhoudsstrategie zal inzetten op preventief en planmatig onderhoud, om het risico op schade te beperken.

Het nazicht van de daken en goten dient minstens één maal per jaar uitgevoerd te worden. Om gevolgschade te vermijden dient alle schilderwerk van hout en metaal regelmatig hernomen te worden. Indicatief wordt een periode van 10 jaar vooropgesteld.

EXTERIEUR DAK					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Aansluiting tapgaten te controleren		X			
Proper maken van de goten		X	X		

EXTERIEUR GEVELS					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Voegwerk en kitwerk elementen in blauwe steen controleren en vernieuwen		X		X	
Plantengroei verwijderen		X	X		

EXTERIEUR BUITENSCHRIJNWERK					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Dichtingen na te kijken en herstellen		X		X	
Mastiek van het buitenschrijnwerk te controleren en te vernieuwen		X		X	
Specifieke reiniging van het aluminium van het oorspronkelijk buitenschrijnwerk		X		X	

INTERIEUR MEUBILAIR					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Verwijderen oppervlakteschimmels op meubilair kelder		X			
Conserveren en reinigen leder		X		X	

INTERIEUR TRAPLEUNING / BALUSTRADES					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Herstel verbindingen en aansluitingen		X		X	

INTERIEUR TECHNIEKEN					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Verlichtingsarmaturen na te kijken en herstellen		X			
Nazicht werking uurwerken		X			

* cf. art 10.2.1 OE-decreet 2012, een premie wordt verleend "binnen de perken van de begroting" en volgens beleidsafspraken

07_VOORSTEL VAN OPVOLGING EN EVALUATIE

Omschrijf hoe je de gekozen doelstellingen opvolgt en evalueert (de timing van de werken en toestand van het onroerend erfgoed zijn hierbij cruciaal). Timing om te rapporteren aan de buitendienst van het agentschap:

- *Is het erfgoed in slechte staat: jaarlijkse rapportering ;*
- *Zijn er werkzaamheden aan het erfgoed in uitvoering: rapportering ten laatste 6 maanden na beëindiging van de werkzaamheden;*
- *Is het erfgoed in goede staat en zijn er geen werkzaamheden gepland op korte termijn: vijfjaarlijkse rapportering*

Maak altijd een verslag of voortgangsrapport van het verloop van de werkzaamheden met vermelding van aard, plaats, datum, resultaat, incl. fotomateriaal. Laat ons ook weten wie het verslag zal opmaken.

1. Restauratie / éénmalige maatregelen

Na de goedkeuring van het beheersplan wordt het restauratiedossier, waarin de eenmalige maatregelen zijn opgenomen, voor het districtshuis Merksem opgemaakt en ingediend. De richtlijnen van het agentschap Onroerend Erfgoed worden verwerkt in het restauratiedossier.

Het dossier maakt deel uit van het masterplan districtshuis waarvoor een meerjarenpremieovereenkomst aangevraagd zal worden. Na de goedkeuring van het beheersplan worden de werken aanbesteed en uitgevoerd, waarschijnlijk in de loop van 2017-2018.

Tijdens de werken wordt de erfgoedconsulent wekelijks uitgenodigd op het werfoverleg. Na het werfoverleg wordt steeds een verslag opgemaakt van het verloop van de werkzaamheden met vermelding van aard, plaats, datum, resultaat, incl. fotomateriaal. Dit verslag wordt opgemaakt door de aangestelde restauratiearchitect.

Na het beëindigen van de werken, tijdens de voorlopige oplevering, wordt het as-built dossier en het onderhoudshandboek overhandigd aan het agentschap Onroerend Erfgoed. In het as-built dossier zijn volgende elementen opgenomen:

- fotoreportage (voor, tijdens en na de werken)
- werkverslagen, pv van oplevering en nota over verloop van de werken
- coördinaten van de uitvoerders en ontwerpers
- verslagen met de resultaten van de (voor)onderzoeken
- technische fiches van de gebruikte materialen
- onderhoudsrichtlijnen m.b.t. de gebruikte materialen
- as-built plannen en attesten

In het onderhoudshandboek wordt dieper ingegaan op de richtlijnen voor het verder beheer en onderhoud.

2. Onderhoud / terugkerende maatregelen

De terugkerende maatregelen worden opgenomen in EPM (Enterprise Project Management), een omgeving om op een eenvoudige wijze projecten in te brengen, te beheren en op te volgen. Projectleiders kunnen projecten inbrengen, beheren, opvolgen en sturen.

Door EPM te gebruiken, maak je een unieke projectcode aan. Op deze code kan gebudgetteerd worden en ze wordt doorgeschreven naar het Interactief Operationeel Plan (IOP). Op die manier verhoog je de transparantie van je project.

EPM biedt veel mogelijkheden voor de projectplanning en is vooral geschikt voor complexe projecten vb. langlopende projecten en projecten met veel afhankelijkheden en/of belangrijke deadlines.

De verdere evaluatie van het onderhoud gebeurt op jaarlijkse basis. Stad Antwerpen heeft hiervoor een onderhoudsprogramma, PLANON, waarbij jaarlijks de staat van het gebouw wordt geëvalueerd. De evaluatie leidt tot een lijst van werken specifiek voor het onderhoud van het gebouw. De lijst kan ook leiden tot grotere werken waarvoor een apart dossier wordt opgemaakt.

Stad Antwerpen heeft een contract met Monumentenwacht voor het districtshuis om een inspectierapport op te maken. Dit rapport wordt periodiek opgemaakt. De periodiciteit wordt in gemeenschappelijk overleg bepaald, afhankelijk van de toestand van het gebouw. De bevindingen worden mee opgenomen in het onderhoudsprogramma PLANON.

Stad Antwerpen maakt a.d.h.v. PLANON een periodiek verslag op. Dit wordt, aangevuld met het inspectierapport van Monumentenwacht, aan Onroerend Erfgoed bezorgd.

Kruis hieronder aan welke bijlagen je toevoegt. Indien ze reeds in het beheersplan zelf worden opgelijst, dan herhaalt u de oplijsting zonder bijkomende duiding (bvb. ZEN-erfgoed). Bezorg de bijlagen digitaal aan de buitendienst van het agentschap.

Bijlagen	Niet van toepassing (en dus niet bijgevoegd)	Bijgevoegd (nummering!)
Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt (met schaal en N-pijl)		08.1
Lijst van premiegerechtigde werken		08.2
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating	X	
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	X	
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	X	
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed die in aanmerking komen voor een premie met aanduiding op kaart	X	
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	X	
Lijst van cultuurobjecten die in aanmerking komen voor een premie		08.3
Lijst van handelingen waarvoor CBS niet kan oordelen dat ze van die aard zijn om wezenlijke eigenschappen van een DG/SG te verstoren	X	
Vaststellingsbesluit Bouwkundig erfgoed		08.4
Beschermingsbesluit Monument		08.5
Inventaris exterieurelementen		08.6
Inventaris historisch interieur		08.7
Schadeplannen + fotomateriaal		08.8
Verslag Monumentenwacht 04/08/2015 - interieur		08.9
Verslag Monumentenwacht 18/06/2015 - Natuurstenen gevels		08.10
Masterplan		08.11
Verslag proefreiniging		08.12
Verslag testen metaal		08.13
Stabiliteitsverslag		08.15
Originele plannen 1968		08.15
Plannen schikking meubilair 1968		08.16
Dossier restauratie buitenschil		08.17
Dossier restauratie interieur		08.18
Bestaande bouwplannen		08.19
Inventaris kunstwerken		08.20
Opmetingsplannen toestand 2016		08.21
Bibliografie		08.22

08.22_BIBLIOGRAFIE

08.22.1_BEELDBANK

Figuur 01: bron - www.bingmaps.be

Figuur 02: bron - www.cadgis.be

Figuur 03: bron - inventaris.onroerenderfgoed.be

Foto 01: bron - beeldmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba

Foto 02: bron - beeldmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba

Foto 03: bron - beeldmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba

Foto 04: bron - beeldmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba

Figuur 04: bron - www.geopunt.be

Figuur 05: bron - www.ruimtelijkstructuurplanantwerpen.be

Figuur 06: bron - <https://www.delcampe.be/nl/verzamelingen/postkaarten/belgie/antwerpen-1/merksem-merxem-gemeentehuis-met-paardetram-lijn-8-klapdorp-dam-yskelder-merxem-1908-402429228.html>

Figuur 07: bron – archief stad Antwerpen, felixarchief

Figuur 08: bron – planmateriaal ARVS op basis plan opgemaakt door K.Beeck en P. Heylen

Figuur 09: bron – planmateriaal ARVS op basis plan opgemaakt door K.Beeck en P. Heylen

Figuur 09: bron – planmateriaal ARVS op basis plan opgemaakt door K.Beeck en P. Heylen

Foto's in 03.2.2. INVENTARIS EXTERIEURELEMENTEN: bron - beeldmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba

Foto's in 03.2.3. INVENTARIS HISTORISCH INTERIEUR: bron - restauratiedossier interieur K.Beeck en P. Heylen

Foto's in 03.2.4.A_SCHADEPLAN : bron - beeldmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba

Foto's in 03.2.4.B_SCHADEBEELD : bron - beeldmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba

Districtshuis Merksem. Luchtfoto,
<http://www.bingmaps.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Merksem. Kadasterplan,
<http://www.cadgis.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Merksem. Aanduiding bouwkundig erfgoed,
<http://inventaris.onroerenderfgoed.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Merksem. Gewestplan,
<http://www.geopunt.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Merksem. Strategisch Ruimtelijk Structuurplan Antwerpen,
<http://www.ruimtelijkstructuurplanantwerpen.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Merksem, Agentschap Onroerend Erfgoed 2016, Districtshuis Merksem, Inventaris Onroerend Erfgoed
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/208294>, geraadpleegd op 25/08/2016

Districtshuis Merksem, Bijlage 08.4_Beschermingsbesluit monument
<http://inventaris.onroerenderfgoed.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Delcampe - de grootste marktplaats voor verzamelaars
<https://www.delcampe.be>, geraadpleegd op 18/10/2016

Districtshuis Merksem. 02.2.1_Bouwkundige elementen,
 'Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen - Stad Antwerpen, 3nd, fusiegemeenten', geraadpleegd op
 07/09/2016.

*Hilde Kennes, Geert Plomteux en Rita Steyaert, uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap,
 Departement Leefmilieu en Infrastructuur – Bestuur voor Monumenten en Landschappen, D 1992/3241/73
 Uitgeverij Brepols*